

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/B/2019/36100139016001796

KOMPARATÍVNE VÝHODY ČĽR
V MENIACEJ SA ŠTRUKTÚRE EXPORTU

Bakalárska práca

2019

Filip Žiška

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

KOMPARATÍVNE VÝHODY ČĽR
V MENIACEJ SA ŠTRUKTÚRE EXPORTU

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné podnikanie
Študijný odbor: 3.3.18. Medzinárodné podnikanie
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu OF
Vedúci záverečnej práce: Ing. Juraj Bronček

Bratislava, 2019

Filip Žiška

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som záverečnú prácu vypracoval samostatne a uviedol som všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Filip Žiška

Pod'akovanie

Touto cestou by som chcel pod'akovať vedúcemu práce Ing. Jurajovi Brončekovi za odborné vedenie, vecnú kritiku a pripomienky pri písaní bakalárskej práce.

Abstrakt

ŽIŠKA, Filip: *Komparatívne výhody ČLR v meniacej sa štruktúre exportu* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Juraj Bronček. – Bratislava: OF EU, 2019, 49 s.

Cieľom záverečnej práce bola identifikácia komparatívnych výhod v najvýznamnejších odvetviach čínskeho priemyslu a vysvetlenie zmien v rámci odvetví, v ktorých dané zmeny nastali. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje desať grafov a tri tabuľky. Prvá kapitola je venovaná teoretickým poznatkom, definuje teórie komparatívnych výhod a zaoberá sa vývojom čínskej ekonomiky. Ďalšia kapitola obsahuje hlavný, ako aj parciálne ciele, taktiež obsahuje metodiku a metódy skúmania, ktoré sme využili v bakalárskej práci. Záverečná kapitola sa zaoberá analýzou obchodu Číny a identifikuje komparatívne výhody.

Kľúčové slová:

Odhalená komparatívna výhoda, Čína, Obchodná bilancia

Abstract

ŽIŠKA, Filip: *Comparative advantages of the PRC in the changing export structure.* – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of International business. – Advisor: Ing. Juraj Bronček. – Bratislava: OF EU, 2019, 49 p.

The aim of the bachelor thesis was to identify the comparative advantages of the most important sectors of the Chinese industry and to explain the changes in the sectors in which the changes occurred. The thesis is divided into three chapters. It contains ten charts and three tables. The first chapter is devoted to theoretical knowledge, defines theories of comparative advantages and deals with the development of the Chinese economy. The next chapter contains the main as well as partial objectives, it also contains the methodology and methods of research that we used in the bachelor thesis. The final chapter deals with the analysis of China's trade and identifies comparative advantages.

Key words:

Revealed comparative advantage, China, Trade balance

Obsah

Zoznam skratiek.....	9
Úvod.....	10
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	11
1.1 Teória komparatívnych výhod	12
1.2 Heckscherova-Ohlinova teória	15
1.3 Význam ČĽR v medzinárodnom obchode.....	16
1.3.1 Vývoj čínskej ekonomiky	17
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	23
3 Výsledky práce a diskusia.....	24
3.1 Teritoriálna štruktúra a obchodná bilancia čínskeho zahraničného obchodu.....	24
3.2 Vývoj exportu ČĽR podľa tovarovej štruktúry	28
3.3 Komparatívna výhoda ČĽR	31
3.3.1 Využitie RCA v praxi	32
3.3.2 Komparatívna výhoda v kategórii výrobkov zo železa a ocele	34
3.3.3 Komparatívna výhoda v kategóriách textilného priemyslu	36
3.3.4 Komparatívna výhoda v kategóriách strojárstva a elektroniky.....	40
Záver	43
Zoznam použitej literatúry	45

Zoznam skratiek

ČĽR – Čínska ľudová republika

EÚ – Európska únia

HDP – Hrubý domáci produkt

HS – Harmonizovaný systém

ITC - Medzinárodné obchodné centrum (z angl. „*International Trade Centre*“)

NIK – Novoinustrializované ekonomiky

RCA – Odhalená komparatívna výhoda (z angl. „*Revealed Comparative Advantage*“)

SITC – Štandardná medzinárodná obchodná klasifikácia (z angl. „*Standard International Trade Classification*“)

TNK – Transnacionálne korporácie

USA – Spojené štáty americké

USD – Americký dolár

WTO – Svetová obchodná organizácia (z angl. „*World Trade Organization*“)

Úvod

„Inovácia je nevyčerpatelným motorom ekonomického rozvoja“

Li Kche-čchiang

V polovici minulého storočia, bola Čína nerozvinutou poľnohospodárskou krajinou s diktátorom na čele. Dnes je Čína druhou najväčšou ekonomikou, najväčším exportérom a druhým najväčším importérom na svete. Je najľudnatejšou krajinou sveta a podľa predpokladov by ňou mala zostať aj najbližších 10 rokov. Populácia 1,4 miliardy obyvateľov zaručuje Číne obrovské množstvo pracovnej sily. Pracovná sila sa počas obdobia od začiatku reforiem v 70. rokoch 20. storočia transformuje z lacnej pracovnej sily na silu, ktorá prináša inovácie a produkuje výrobky s vysokou pridanou hodnotou. Vďaka prudkému rozvoju a rastúcej ekonomickej sile sa dostavuje aj väčší geopolitický vplyv.

Cieľom predkladanej práce je zistiť, či má Čína komparatívnu výhodu, v akých sektoroch priemyslu existuje, a ako sa táto komparatívna výhoda v priebehu sledovaného obdobia menila. V práci sa zameriame na teritoriálnu štruktúru čínskeho obchodu, komoditnú štruktúru, ale aj obchodnú bilanciu Číny. No predovšetkým sa budeme venovať komparatívnym výhodám v textilnom, strojárskom, elektrotechnickom a oceľiarskom priemysle, čiže v najvýznamnejších odvetviach, ktoré majú veľký podiel na čínskom obchode.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

V súčasnosti všade naokolo môžeme vidieť správy o tom, ako sa mení ekonomika sveta a najmä to, že čínska ekonomika sa za posledných 40 rokov pretransformovala z nerozvinutej na jednu z najväčších ekonomík sveta. „Vďaka presadzovanému ekonomickému liberalizmu datovanému od roku 1979 sa v roku 2005 stala, pokiaľ ide o dosiahnutý objem HDP, treťou najsilnejšou ekonomikou sveta, a v roku 2009 dokonca druhou. Dlhodobo sa stala najväčším príjemcom priamych zahraničných investícií a väčšina tých najsilnejších transnacionálnych korporácií si aj naďalej udržuje svoje pozície na svetových trhoch len preto, že pri produkcii využívajú svoje komparatívne výhody, ktoré im poskytuje práve táto ekonomika.“ (Baláž, 2012).

V procese rýchleho rastu zahraničného obchodu v Číne sa objavil zjavný fenomén "reverznej komparatívnej výhody": Čína ako technologicky zaostalá krajina prekonala technologicky vyspelé priemyselné krajiny, ako sú USA, Nemecko a Japonsko, pokiaľ ide o export technológií, a má s týmito krajinami obrovský obchodný prebytok. Rýchlo rastúci exportný a obchodný prebytok Číny vyvolal kritiku z rozvinutých ekonomík pod vedením USA. Veria, že táto rýchla obchodná expanzia viedla k nerovnováhe v celosvetovom obchode. Na základe tohto faktu sa obchodný protekcionizmus voči Číne na celosvetovej úrovni zvyšuje, a obchodné konflikty sa neustále zintenzívňujú a znevýhodňujú Čínu pri obchodných rokovaniach s USA a EÚ.¹ Jedným z príkladov môže byť to, že USA vyzýva svojich spojencov aby bojkotovali čínsku telekomunikačnú firmu Huawei, a ako dôvod uvádzajú obavy z možného vplyvu čínskej vlády na túto firmu, čo zvyšuje riziko špionáže.

Teória komparatívnych výhod je jedna z najdôležitejších konceptov teórií medzinárodného obchodu. Mnoho ľudí si nesprávne zamieňa túto teóriu s teóriou absolútnych výhod a preto pri skúmaní komparatívnych výhod krajiny musíme poznať teoretické súvislosti, pretože tie sa postupom času menili a vyvíjali.

---

¹ WEN DONGWEI. Value-Added Trade and Evolution of China's Comparative Advantages. *China Economist*. 2018, roč. 13 č. 2, s. 40-53. ISSN 16738837.

1.1 Teória komparatívnych výhod

Pre úplné pochopenie teórie o komparatívnych výhodách sa musíme pozrieť o jeden krok späť a vysvetliť teóriu absolútnych výhod. S teóriou komparatívnych výhod prišiel škótsky filozof a etik Adam Smith v diele „*Bohatstvo národov*“. Je považovaný za zakladateľa modernej ekonómie. Podľa Adama Smitha sa má krajina venovať výrobe a exportu toho statku, pri ktorom dosahuje absolútne výhody. Dovážať by mala krajina ten statok, v ktorom má absolútne výhody iná krajina, pretože podľa Adama Smitha najväčšie a prirodzené výhody prináša národom taká medzinárodná deľba práce, pri ktorej sa krajiny špecializujú na výrobu tých tovarov, pri ktorých výrobe dosahujú absolútne najnižšie náklady, a dovážajú tovary, ktoré iné krajiny vyrábajú s absolútne nižšími nákladmi. Smithova teória mala množstvo nedostatkov a preto autori prichádzali s novými.

Za autora teórie komparatívnych výhod sa najčastejšie označuje anglický ekonóm David Ricardo, ktorý ju predstavil v diele „*Zásady politickej ekonómie a zdaňovania*“ v roku 1817. Existujú však aj ekonómovia, ktorí túto teóriu pripisujú inému angličanovi – Robertovi Torrensovi. Torrens v roku 1815 publikoval „*Esej o zahraničnom obchode s obilím*“. Toto dielo obsahuje stať, vysvetľujúcu komparatívne výhody. Teória komparatívnych výhod sa preto nazýva aj Ricardov princíp alebo Ricardov-Torrensov princíp.² Táto teória sa vzťahuje na schopnosť krajiny vyrábať určité tovary alebo služby s nižšími príležitostným nákladmi v porovnaní s inými v danej oblasti. Vzhľadom na rozdiely v geografickej situácii, efektívnosti práce, klímy a prírodných zdrojov môže byť krajina, v porovnaní s ostatnými, schopná vyrábať produkt s nižšími nákladmi. Teória je založená na rovnakých predpokladoch ako Smithova teória absolútnych výhod.

Smith aj Ricardo patrili do skupiny klasických ekonómov. Základné predpoklady tzv. klasického modelu medzinárodného obchodu sú nasledovné:

1. dve krajiny – dva tovary;
2. práca jediná vytvára hodnotu;
3. náklady výroby sú konštantné a pomer výnosu k nákladom je stály
4. výrobné faktory sú mobilné vo vnútri krajiny;
5. existuje dokonalá konkurencia;
6. obchoduje sa v pomere 1:1;
7. náklady na transport sa rovnajú nule;

---

² GRANČAY, Martin a kol. *Teórie medzinárodných hospodárskych vzťahov*. Bratislava : EKONÓM, 2014. s. 61. ISBN 978-80-225-3921-0.

8. abstrahuje sa od vedecko-technického pokroku;
9. existuje úplná zamestnanosť;
10. rozdelenie dôchodkov v krajine sa nemení pod vplyvom výnosov z účasti na medzinárodnom obchode;
11. vo vzájomnom obchode dosahujú krajiny rovnaké výhody.³

Podľa teórie komparatívnych výhod vzájomný obchod dvoch krajín bude pre ne výhodný aj vtedy, ak jedna má absolútne výhody a druhá absolútne nevýhody vo všetkých statkoch. Každá krajina sa bude špecializovať na výrobu a vývoz toho statku, pri ktorého výrobe dosahuje komparatívne nižšie náklady ako druhá krajina, t.j. vyrába ho s relatívne nižšími nákladmi. Krajina s absolútnymi výhodami sa bude špecializovať na výrobu a vývoz toho statku, ktorý vyrába efektívnejšie. Krajina s absolútnymi nevýhodami sa bude špecializovať na výrobu a vývoz toho statku, ktorý vyrába menej neefektívne.⁴

Pre úplné pochopenie rozdielu medzi teóriou absolútnych a komparatívnych výhod si uvedieme príklad. Bude sa týkať produkcie vína a odevov v Portugalsku a Anglicku.

Tabuľka 1 **Produkcia vína a súkna v Portugalsku a Anglicku**

Krajina	Víno	Súkno
Portugalsko	80 h/bbl	90 h/m
Anglicko	120h/bbl	100 h/m

Zdroj: Vlastné spracovanie

Portugalsko potrebuje na výrobu 1 barelu vína 80 hodín práce a na 1 meter súkna 90 hodín práce. V prípade Anglicka je to 120 hodín na 1 barel vína a 100 hodín na 1 meter súkna. Na základe Smithovej teórie, vie Portugalsko oba tieto statky vyrobiť efektívnejšie ako Anglicko, teda má absolútnu výhodu v produkcii vína aj súkna. Portugalsko by malo vyrábať a exportovať dané výrobky a Anglicko by nemalo produkovať ani jeden a oba dovážať.

Podľa teórie komparatívnych výhod to tak byť nemusí. Podstatou teórie je porovnávanie autarkačných výmenných pomerov dvoch statkov. Tento pomer vyjadruje

³ BALÁŽ, Peter a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava : Sprint dva, 2010. s. 63. ISBN 978-80-8939318-3.

⁴ GRANČAY, Martin a kol. *Teórie medzinárodných hospodárskych vzťahov*. Bratislava : EKONÓM, 2014. s. 62. ISBN 978-80-225-3921-0.

čas potrebný na výrobu jedného statku, vyjadrený prostredníctvom času potrebného na výrobu druhého statku. Autarkačný pomer domácej krajiny zapisujeme ako

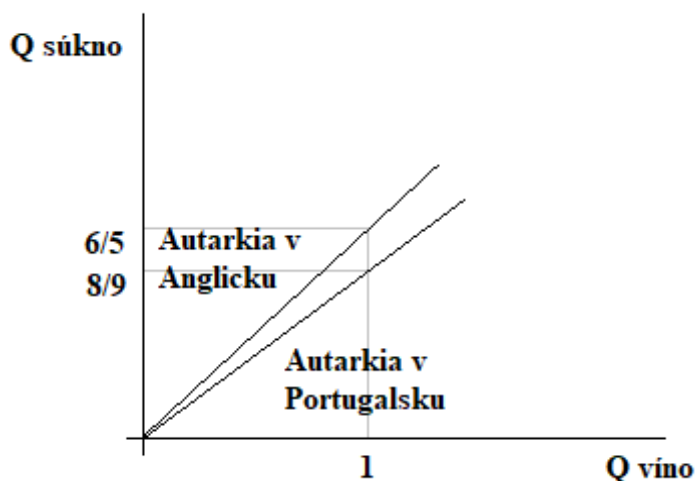
$$A_x / A_y$$

a autarkačný pomer v druhej krajine budeme zapisovať ako

$$A_x^* / A_y^*$$

V uvedenom príklade v prípade Portugalska bude autarkačný pomer 8/9 (resp. 80/90) a autarkačný pomer v Anglicku bude 6/5 (120/100).

Graf 1 Porovnanie autarkačných pomerov

Zdroj: Vlastné spracovanie

Porovnanie ilustruje, že na výrobu 1 jednotky vína Portugalsko potrebuje 8/9 času výroby súkna a Anglicko až 1,2 času výroby súkna na výrobu jednej jednotky vína. V momente, keď budeme mať vyrobenú 1 jednotku vína, tak v Anglicku už budeme mať vyrobenú 1 jednotku a 0,2 ďalšej jednotky súkna, kým v Portugalsku iba 8/9 jednotky súkna. Z toho vyplýva, že Portugalsko v autarkii vyrába víno efektívnejšie ako súkno a Anglicko naopak vyrába efektívnejšie súkno než víno. Podľa Ricardovej teórie komparatívnych výhod sa bude Portugalsko sústrediť na výrobu vína a Anglicko na produkciu súkna.

⁵ GRANČAY, Martin a kol. *Teórie medzinárodných hospodárskych vzťahov*. Bratislava : EKONÓM, 2014. s. 63. ISBN 978-80-225-3921-0.

1.2 Heckscherova-Ohlinova teória

Heckscherov-Ohlinov model je jeden z najdôležitejších modelov medzinárodného obchodu. Rozširuje Ricardovu teóriu komparatívnych výhod zavedením druhého produkčného faktoru.

Vplyv množstva výrobných faktorov na medzinárodný obchod analyzovali švédski ekonómovia Hecksher v roku 1919 a Ohlin v roku 1933. Obsah ich analýzy môžeme charakterizovať takto:

1. Sú 2 krajiny, 2 homogénne výrobky, 2 homogénne výrobné faktory, ktoré sú v počiatočnej fáze fixné a sú relatívne odlišné pre každú krajinu.
2. Technológia je identická v oboch krajinách, existuje dokonalá konkurencia, výrobné faktory sú mobilné v rámci krajiny, ale nie sú mobilné medzi krajinami, nie sú žiadne prepravné náklady, neexistujú žiadne prekážky obchodu a produkcia je charakteristická konštantnými výnosmi z rozsahu.
3. Dva produkty majú rôznu náročnosť na určitý výrobný faktor.

Štandardný H-O model zahŕňa niekoľko reálnych charakteristík produkcie, ktoré sú vynechané z jednoduchého Ricardovho modelu. H-O model začína zvýšením produkčných faktorov z jedného na dva. Model predpokladá, že práca a kapitál sú využité na produkciu dvoch výsledných produktov. Kapitálom sa myslia stroje a nástroje využívané v produkcii.

Predpoklad dvoch výrobných faktorov, kapitálu a práce, umožňuje zavedenie ďalšej reálnej stránky produkcie: rôzne pomery výrobných faktorov v jednotlivých odvetviach. Potom je jednoduché dokázať, že v niektorých odvetviach je potrebného viac kapitálu, než pracovnej sily. Pre príklad, produkcia ocele vo všeobecnosti vyžaduje veľké množstvo drahých strojov a relatívne menší počet pracovníkov v porovnaní s inými odvetviami. Naopak v poľnohospodárstve vyžaduje zber úrody stovky pracovníkov, aby ručne oberali úrodu. Počet strojov v tomto procese je relatívne malý.

V H-O modeli, definujeme pomer množstva kapitálu a množstva práce v produkcii ako kapitálová vybavenosť práce (angl. capital-labor ratio). Predpokladom je, že rôzne odvetvia produkujúce rôzne výrobky budú mať odlišný pomer kapitálu ku práci. V modeli, kde každá krajina produkuje 2 produkty, musíme rozhodnúť, ktoré odvetvie má vyššiu kapitálovú vybavenosť práce. Ak 2 produkty, ktoré dokáže krajina vyrábať sú oceľ a oblečenie, a produkcia ocele využíva viac kapitálu na jednu jednotku práce tak hovoríme, že je náročnejšia na kapitál v porovnaní s produkciou odevov. A platí to aj opačne, že produkcia odevov je náročnejšia na prácu v porovnaní s produkciou ocele.

Ďalšou reálnou charakteristikou sveta je, že krajiny majú rozdielne množstvo voľného kapitálu a pracovnej sily na výrobný proces. Napríklad USA majú veľké množstvo kapitálu v porovnaní s pracovnou silou. Naopak, menej rozvinuté krajiny, majú oveľa menej kapitálu, ale majú veľké množstvo pracovnej sily.

Matthias Busse (2002) ekonometricky analyzoval či rôzne štandardy práce v rámci rozvojových krajín majú efekt na ich komparatívnu výhodu. Úloha pracovných noriem pri podpore medzinárodného obchodu bola v popredí programu obchodnej politiky. Zaujala humanitárne organizácie, vlády i medzinárodné organizácie postupne ako sa výroba produktov náročných na prácu presúvala do rozvojových krajín so zvyšujúcou sa globalizáciou. Busse rozlišoval medzi „základnými“ normami (ľudské práva ako právo na zakladanie odborov, slobodu od nútenej práce, zneužívanie detskej práce, rovnosť v príležitostiach) a normami označovanými ako akceptovateľné pracovné podmienky (minimálna mzda, ochrana zdravia pri práci). Zameral sa na efekt základných pracovných noriem na komparatívnych výhodách a exporte využívajúc teoretický rámec Heckscher-Ohlinovej teórie. Pretože komparatívna výhoda je definovaná relatívnym množstvom zdrojov, predpokladal, že menej prísne normy by viedli k nárastu nekvalifikovanej pracovnej sily a tým k zvýšeniu vývozu tovarov náročných na nekvalifikovanú pracovnú silu.

1.3 Význam ČĽR v medzinárodnom obchode

Krajiny NIK v Ázii, si zaslúžia pozornosť vďaka ekonomickým výkonom. Čína, ktorá je jednou z týchto krajín, sa považuje za najrýchlejšie rastúcu ekonomiku. Priemerná ročná miera rastu bola 10% po dobu 27 rokov. Od roku 1978 až do roku 2005.⁶ Objem medzinárodného obchodu Číny, ako aj podiel na svetovom obchode, sa od otvorenia ekonomiky v roku 1979 neustále zväčšoval. Viac ako 20 rokov rástol vývoz aj dovoz ČĽR rýchlejšie ako na svetovom trhu. Tento proces začal relatívne pomaly v osemdesiatych rokoch minulého storočia po uvoľnení zložitých dovozných a vývozných kontrol, avšak v deväťdesiatych rokoch sa zrýchlil so širšími obchodnými reformami vrátane výrazného zníženia ciel.⁷ S relatívne rýchlou obchodnou liberalizáciou, v druhej polovici deväťdesiatych rokov. Pristúpením do WTO v roku 2001, sa nakoniec Čína stala svetovým

---

⁶ NAUGHTON, Barry J. *The Chinese Economy: Transitions and Growth*. MIT Press, 2007. ISBN 978-0-262-64064-0.

⁷ RUMBAUGH Thomas – BLANCHER Nicolas, *China: International Trade and WTO Accession*. [online]. 2004. [cit. 31-10-2018]. Dostupné na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp0436.pdf>

lídrom v exporte, v obchode s tovarom v roku 2009 s trhovým podielom 9,6 % (WTO, 2010). V roku 2016 bol percentuálny podiel na základe štatistík eurostatu 17 %.

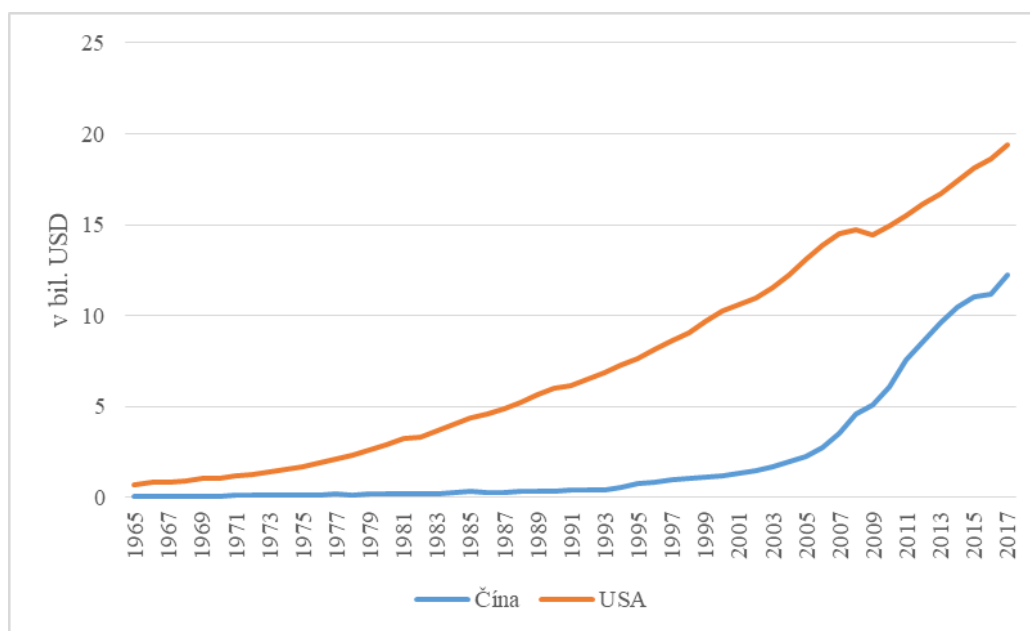
Gaulier (2005) vyzdvihuje zapojenie Číny do medzinárodnej segmentácie výrobných procesov, ako aj integráciu do ázijských výrobných združení ako dôležitý faktor pozoruhodnej expanzie čínskeho obchodu. Iní zase poukazujú na zdieľanie výroby medzi krajinami východnej Ázie, ako napríklad Kojima (2000), ktorý píše o obchodných modeloch ázijských krajín v rámci modelu rozvoja „*lietajúcich husí*“. Teóriu „*lietajúcich husí*“ predstavil v roku 1930 Akamatsu a opisoval, ako sa menej rozvinutá krajina stane exportérom produktu, ktorý sa do tejto krajiny najskôr dovážal.

Pojem „Made in China“ alebo po slovensky „vyrobené v Číne“ je bežná fráza nachádzajúca sa na štítkoch, ktoré sú súčasťou tovarov známych značiek. Tento fakt ukazuje, že Čína predstavuje globálnu výrobnú základňu pre medzinárodné firmy. Gaulier (2007) poznamenal, že čínsky zahraničný obchod je z väčšej časti výsledkom investícií outsourcingu zahraničných firiem. Uviedol, že okolo 50 % čínskeho medzinárodného obchodu od začiatku 90. rokov minulého storočia, je podporovaných skladaním a spracovaním dovážaných vstupov na opätovný vývoz. To slúžilo ako dôvod na rýchlu diverzifikáciu z textilnej výroby na elektroniku. Hoci je v súčasnosti obchodnou veľmocou, nebolo to vždy tak.

1.3.1 Vývoj čínskej ekonomiky

V 1965 sa HDP Číny pohyboval na úrovni 70 mld. USD a hodnota HDP USA bola cez 710 mld. USD, z čoho vyplýva, že Čína nedosahovala ani 10 % hodnoty HDP Spojených štátov. V roku 2017 sa Čína nachádzala na druhom mieste s hodnotou HDP 12,24 bilióna USD a USA na prvom mieste s hodnotou 19,39 bilióna USD. Za toto obdobie sa Čína v sile ekonomiky výrazne priblížila USA, nakoľko HDP Číny dosahovalo viac než 63 % hodnoty HDP USA.

Graf 2 Vývoj nominálneho HDP Číny a USA

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe dát Svetovej banky. Dostupné na: https://data.worldbank.org/share/widget?end=2017&indicators=NY.GDP.MKTP.CD&locations=CN-US&name_desc=false&start=1960

Čínska ekonomika bola transformovaná postupnými vlnami reforiem. Čínski lídri chápali Čínu správne, ako rozvojovú krajinu s nízkymi príjmami, a ich zámerom bol hospodársky rozvoj krajiny. Reformátori v rámci ekonomiky videli všade nenaplnené potreby. Niektoré z týchto potrieb boli neuspokojené z toho dôvodu, že ČĽR bola chudobná a nedostatočne rozvinutá, a iné preto, že centrálna riadená ekonomika bola nehospodárna. Centrálna riadená ekonomika nešetrila zdrojmi na drahých industriálnych projektoch, pričom zanedbávala jednoduché a ľahko uspokojiteľné potreby ľudí. Čínski reformátori preto rozhodli, že uspokojovanie nesplnených potrieb jednotlivcov a organizácií by malo byť povolené a navyše súhlasili aj s ich dodatočným príjmom. Reformátori zmiernili bariéry a postupne otvorili ich systém, čím dali jednotlivcom i skupinám možnosť správať sa podnikateľsky a uspokojiť potreby trhu.

Čínska trhová premena začala na konci roku 1978 rozsiahlym prehodnotením takmer každého aspektu príkazovej ekonomiky. Experimentálne reformy boli zavedené skoro v každom sektore. Ako prvé mali úspech reformy zavedené na vidieku a ich úspech otvoril cestu pre pokračovanie a prehlbovanie zmien. Vidiecke reformy začali jednoduchým vládnym rozhodnutím znížiť tlak, pod ktorým museli farmári pracovať predchádzajúcich 30 rokov. Čínski lídri sa rozhodli uvoľniť podmienky obchodu

s poľnohospodárskymi výrobkami a dať farmárom možnosť sa nadýchnuť. Ciele verejného obstarávania boli stabilizované a mierne znížené, ceny verejného obstarávania boli zvýšené a čo bolo dôležitejšie, ceny dodávok, ktoré boli nad plán, boli dramaticky zvýšené. Na to, aby mohli zaplatiť za túto politiku, musela Čína v roku 1979 zredukovať investície, zdvojnásobiť dovoz obilia na nasledujúce tri roky a zrušiť ambiciózne plány dovozu technológií. Štát začal uzatvárať zmluvy s jednotlivými farmármi, ktorí tak mohli sami manažovať produkčné cykly. So zvýšením cien prišla aj možnosť nových moderných vstupov, ako napríklad chemické hnojivá, vďaka čomu rapídne rástla produkcia. V roku 1984 bola produkcia o tretinu vyššia ako v roku 1978. Vďaka možnosti voľnejšieho manažmentu produkcie mohli farmári vyprodukovať viac, i keď na poliach strávili menej času. Dôsledkom bol vyšší počet pracovníkov aj v iných odvetviach, a tým aj rast produkcie.

Hlavnú zodpovednosť za uskutočňovanie týchto reforiem niesol Zhao Ziyang a najcharakteristickejším znakom štartu zmien v čínskej ekonomike bol „*dual-track system*“. Tento systém pozostával z plánovaného množstva, ktoré farmári museli odovzdať vláde, a to, čo vyprodukovali navyše, mohli uviesť na trh. Po úspechu vo vidieckych častiach krajiny aplikovala Čína túto politiku aj na veľké štátne podniky, vďaka čomu boli tieto podniky uvedené na trh a začali proces s adaptáciou sa na trhové procesy. Reformátori sa v roku 1984 zaviazali, že plánované množstvá zostanú na stálej úrovni. Produkcia rástla a postupom času sa množstvá odvádzané štátu začali znižovať a náhlym poklesom v roku 1993 čínska ekonomika „*vyrástla z plánovania*“.

Reformy uvedené v predchádzajúcich odsekoch viedli v rokoch 1988 a 1989 k nespokojnosti obyvateľstva, pretože rástla inflácia, zvyšovala sa korupcia a taktiež rástli očakávania v oblasti politických a ekonomických zmien. Tieto faktory, ako aj smrť jedného z reformátorov Hu Yaobanga, ktorý chcel rehabilitovať viac ako milión čínskych obyvateľov prenasledovaných v Antipravicovej kampani alebo Kultúrnej revolúcii, viedli k masívnym protestom študentov na námestí Nebeského pokoja v Pekingu. Líder reformátorov Zhao Ziyang odmietol nariadiť armáde, aby potlačila protestujúcu silu. Ziyang bol nakoniec zvrhnutý a konzervatívni lídri nariadili armáde protesty potlačiť, výsledkom čoho boli stovky obetí. Mnoho z najvplyvnejších reformátorov bolo vylúčených alebo vyhnaných a smerovanie čínskej reformácie bolo zmenené.

Približne po dvoch rokoch ustupovania sa proces reforiem obnovil. Konzervatívne pokusy zastaviť reformy boli neúspešné. Inflácia, ktorá v roku 1988 vyzerala byť ničivá,

bola rýchlo ukontrolovaná a trhové sily veľmi rýchlo korigovali ostatné nerovnováhy. Konzervatívni lídri komunistickej strany stratili podporu. V roku 1992 na 14. kongrese komunistickej strany bola potvrdená „socialistická trhová ekonomika“, a tým bolo nespochybniteľné, že trhový systém musel byť rozšírený do všetkých hlavných sektorov ekonomiky.

V roku 1993 nastala nová fáza ekonomických reforiem. Kľúčovou osobou sa stal Zhu Rongji, ktorý najskôr zastával funkciu vicepremiéra a od roku 1998 premiéra ČĽR. Bol odlišným lídrom ako bol Zhao Ziyang. Na to, aby sa mohli uskutočniť jeho plány, existovali tri nevyhnutné podmienky:

- *Zjednotenie trhu:* Prvou z podmienok bolo ukončenie „dual-track systému“. Bol ukončený systém plánovania výroby a následné odovzdávanie časti produkcie štátu – z čoho vyplýva, že zostal iba trhový systém.
- *Opätovná centralizácia:* Centralizácia bola jedným z hlavných princípov reforiem v ich druhej fáze. Vláda si potrebovala upevniť regulačnú a riadiacu funkciu. Zodpovednosti manažmentu boli jasne rozdelené medzi centrálnu a lokálnu vládu, a to v tom zmysle, aby centrálna vláda mala konečnú kontrolu zdrojov. Vláda si potrebovala upevniť túto pozíciu, pretože za prechádzajúcich 15 rokov klesol príjem do rozpočtu z 33,8 % HDP v roku 1978 na 10,8 % HDP v roku 1995. To bolo spôsobené uvoľnením trhu, kde štátne firmy už nemohli získať z monopolnej pozície. Od roku 1995 bol vybudovaný moderný daňový systém.
- *Makroekonomické úsporné opatrenia:* Tieto opatrenia boli nevyhnutné tak z krátkodobého, ako aj dlhodobého hľadiska. Finančný zásah bol nevyhnutný a tento zásah signalizoval novú makroekonomickú politiku. Ceny začali rásť pomalšie a taktiež sa znížilo aj množstvo lacných úverov. Čínska politika sa posunula k dlhodobej politike makroekonomického konzervativizmu a priniesla významný stupeň makroekonomickej stability. Táto zmena bola nevyhnutná na to, aby boli verejné podniky zodpovedné za svoj zisk a stratu. Ďalšia reštrukturalizácia podnikov bola vedená primárne trhovými silami.

Keď začiatkom deväťdesiatych rokov čínska ekonomika „vyrástla z plánovania“, najdôležitejšou úlohou bolo zlepšenie právneho a regulačného prostredia. Po zavedení vyššie spomenutých opatrení sa reformátori zamerali na regulačnú a administratívnu reštrukturalizáciu v kľúčových sektoroch: bankový systém, daňový systém, systém

podnikového riadenia a externý sektor cez členstvo vo Svetovej obchodnej organizácii (WTO).

- *Daňový systém:* Po fiškálnej reforme v roku 1994 bola zavedená 17 % daň z pridanej hodnoty, ako aj iné podnikateľské dane. Tieto dane mali nižšie hodnoty v porovnaní so starým systémom prvej fázy reforiem, ale boli jednotné a zavedené pre všetkých aktérov. Príjmy z daní v roku 1995 potvrdili, že táto reforma bola úspešná.
- *Bankový systém:* Bankový systém podstúpil v druhej polovici deväťdesiatych rokoch zásadnú reštrukturalizáciu. Aj keď bola Čínska ľudová banka založená v roku 1983 ako centrálna banka, tak funkčnú organizačnú štruktúru dostala až v roku 1998. Provinčné pobočky boli zrušené a podľa vzoru amerického federálneho rezervného systému bolo namiesto nich vytvorených deväť regionálnych pobočiek. Centrálna banka začala hrať aktívnu úlohu v určovaní a implementovaní monetárnej politiky. Štátne komerčné banky mali oveľa väčšie rozpočtové obmedzenia. V roku 1999 boli založené 4 správne spoločnosti aby prevzali niektoré nesplácané pôžičky štyroch najväčších bánk a začali ich likvidovať za čo najlepšiu zvyškovú hodnotu.
- *Podnikové riadenie:* V roku 1993 bol zavedený zákon o obchodných spoločnostiach. Tento zákon obsahoval provízie pre všetky štátom vlastnené podniky, ktoré sa postupne zmenili na spoločnosti s ručením obmedzeným s jasne daným vedením.
- *Členstvo vo WTO:* Rozsiahle reformy týkajúce sa zahraničného obchodu schválila čínska vláda na konci roku 1993, čím zjednotila čínsky devízový režim, devalvovala menu a zaviedla konvertibilitu bežných účtov. Tieto reformy, ako i mnohé iné, prispeli k pristúpeniu ČĽR do WTO v roku 2001. Členstvo vo WTO bolo ďalším krokom k zvýšeniu otvorenosti čínskej ekonomiky svetu.

Výsledkom týchto opatrení bol prechod od inflácie k cenovej stabilite, dramatické zmenšovanie sektoru štátnych podnikov a akceptovanie mierneho množstva privatizácie.

Najvýraznejší rast čínska ekonomika začala zaznamenávať v 90. rokoch minulého storočia. Čína prekročila hranicu 1 bilión USD až v roku 1998. V porovnaní s USA, ktoré túto hodnotu presiahli v roku 1969, ide takmer až o 30-ročný posun. Čína od šesťdesiatych rokov mala mierny rast HDP a za zlomový bod môžeme považovať roky 1993 a 1994. Od

tohto momentu začala ČĽR medziročne prudko zvyšovať hodnotu svojho HDP. V roku 1994 zaznamenala takmer 27 % nárast svojho HDP a o rok neskôr sa rast HDP zvýšil na viac ako 30 %. Čína k podobnému percentuálne veľkému rastu priblížila iba v rokoch 2007 a 2008 kedy zaznamenala 29 % rast HDP. Od rokov 1984–85 Čína nezaznamenala pokles svojho HDP.

Dôležitým faktom je, že čínska ekonomika – na rozdiel od USA – neprepadla ani po vypuknutí krízy v roku 2009. V tomto krízovom roku sa čínsky hrubý domáci produkt zvýšil o viac ako 11 %, a naopak, Spojené štáty zaznamenali 3 % pokles oproti roku 2008.

2 Ciel' práce, metodika práce a metódy skúmania

Základným cieľom bakalárskej práce je identifikácia komparatívnych výhod najvýznamnejších odvetviach čínskeho priemyslu a vysvetlenie zmien v rámci odvetví, v ktorých dané zmeny nastali.

Predpokladom naplnenia primárneho cieľa je stanovenie a následná realizácia čiastkových úloh reprezentujúcich **parciálne ciele**, ktoré možno vymedziť nasledovne:

- Vymedzenie a objasnenie teoretického prístupu domácich a zahraničných autorov, ktorí sa venujú štúdiu komparatívnych výhod a ich ukazovateľov a tých, ktorí sa venujú štúdiu čínskej ekonomiky;
- Objasnenie vývoja ekonomiky ČĽR v súvislosti s vládnymi zásahmi;
- Analýza teritoriálnej a komoditnej štruktúry čínskeho obchodu;
- Analýza vzťahu komparatívnych výhod v oceliarskom, strojárskom, elektrotechnickom a textilnom priemysle.

V prvej časti bakalárskej práce, ktorá sa zaoberá vymedzením pojmov a vývojom teórií komparatívnych výhod ako aj vývojom Čínskej ekonomiky v minulom storočí. Na vypracovanie tejto časti bolo potrebné zhromaždiť relevantné údaje zo slovenskej a zahraničnej odbornej literatúry. Okrem knižnej formy boli využité aj elektronické publikácie a články. Informácie nachádzajúce sa v prvej kapitole boli spracované rozborom a syntézou získaných údajov.

Praktická časť bakalárskej práce je rozdelená na tri podkapitoly. V prvej podkapitole sme sa zamerali na teritoriálnu štruktúru čínskeho obchodu, čiže s akými krajinami ČĽR prevažne obchodu a obchodnou bilanciou ČĽR. V druhej podkapitole sme sa venovali komoditnej štruktúre čínskeho obchodu. V záverečnej podkapitole sme opäť využívali zber dát na definovanie si pojmu odhalenej komparatívnej výhody ako aj na zhromaždenie informácií od autorov, ktorý sa venovali skúmaniu odhalenej komparatívnej výhody v súvislosti s Čínou a zároveň sme analyzovali údaje o exporte, na základe ktorých sme vypočítali odhalenú komparatívnu výhodu ČĽR. Vo všetkých troch podkapitolách sme analyzovali údaje získané z Medzinárodného obchodného centra v období od roku 2001 po rok 2018 a deduktívnou metódou sme dospeli ku konkrétnym záverom. Údaje sme spracovávali predovšetkým v programe Microsoft Office Excel, v ktorom sme pomocou neho vytvárali grafy a tabuľky zobrazené v práci.

3 Výsledky práce a diskusia

Pri skúmaní komparatívnych výhod ČĽR sme použili údaje Medzinárodného obchodného centra (International Trade Center) v ktorých je využívaný Harmonizovaný systém colného sadzovníka. Skladá sa z 21 tried a 99 kapitol kombinovanej nomenklatury vychádzajúcej z opisu a číselného označenia. V práci sme sa zamerali na obdobie od roku 2001 až po rok 2018.

3.1 Teritoriálna štruktúra a obchodná bilancia čínskeho zahraničného obchodu

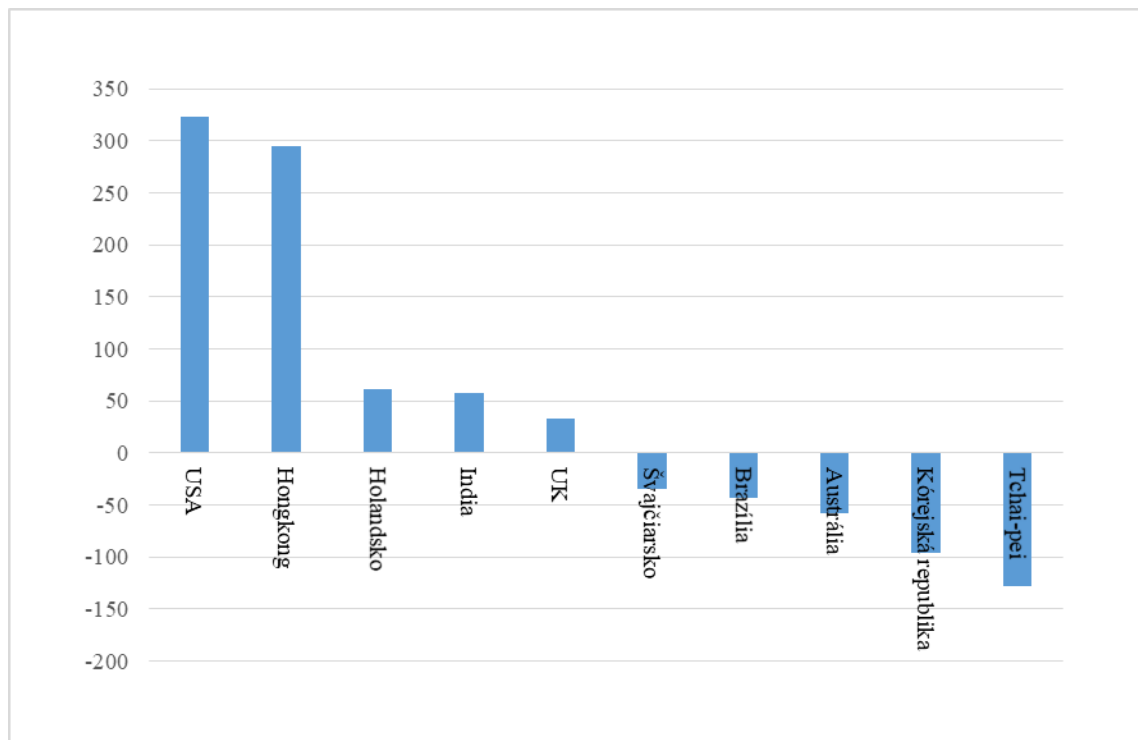
Najväčší čínski exportní partneri sa za posledných 20 rokov takmer vôbec nezmenili. Ak sa pozrieme na prvé štyri krajiny, do ktorých Čína najviac vyvážala, tak poradie v roku 2001 ako aj poradie v roku 2018 sa nezmenilo. V roku 2001 najvýznamnejšími partnermi ČĽR pre vývoz boli USA, Hongkong, Japonsko, Kórejská republika a Nemecko. V danom roku export do USA predstavoval 20,4 % čínskeho exportu a v roku 2018 sa toto číslo mierne znížilo na 19,2 %. USA je najväčším exportným partnerom Číny z toho dôvodu, že veľa amerických firiem využíva lacnejšiu pracovnú silu na výrobu tovarov, ktoré následne mieria na americký trh. Rovnako tak USA dováža aj nerastné suroviny pre domáci priemysel. Druhým v poradí je Hongkong kam v roku 2001 smerovalo až 17,5 % exportu. V roku 2018 sa toto percento znížilo na 12,1 %. Hongkong je vysoko v rebríčku z dôvodu reexportu tovarov, pretože sa tam nachádza prístav odkiaľ čínske firmy exportujú svoj tovar do celého sveta. Taktiež už v roku 2003 podpísala ČĽR s Hongkongom a Macau svoju prvú dohodu o voľnom obchode, čo prispelo k rozvoju obchodu medzi týmito dvomi územiaми. Najvýraznejší pokles však zaznamenalo tretie Japonsko. V roku 2001 export do Japonska predstavoval takmer 17%. V minulosti bolo Japonsko významným obchodným partnerom pretože ČĽR mala veľké zásoby nerastných surovín a Japonsko bolo vyspelé v ťažkom priemysle a moderných technológiách. V minulom roku sa export do Japonska prepadol na necelých 6 %. Japonsko už nie je tak výrazne špecializované na ťažký priemysel, naopak Čína spotrebúva nerastné bohatstvo na svojom území, z toho dôvodu klesol aj export do Japonska. V porovnaní s rokom 2001 nastala zmena iba na piatom mieste, kde Nemecko vystriedal Vietnam. V Nemecku sa nachádzajú prístavy, do ktorých prúdia prepravné lode z Číny a tovar odtiaľ miery do celej EÚ. Ak by sme sa však pozerali na Európsku úniu ako celok, tak v roku 2001 sa umiestnila

tesne za Japonskom so 16,8 %. Export do Európskej únie sa z percentuálneho pohľadu takmer vôbec nezmenil a v roku 2018 predstavoval 16,5 %, čo ale znamená, že EÚ (28) sa umiestnila na druhom mieste.

V prípade čínskeho importu opäť porovnáваме roky 2001 a 2018. V TOP 5 krajinách, z ktorých ČĽR dováža tovary sa neudiali žiadne zmeny. Menili sa nielen percentá, ale aj poradie daných krajín. V roku 2001 Čína dovážala najviac tovarov z Japonska, takmer 17,6 %, avšak Japonsko sa v roku 2018 nachádzalo na druhom mieste s 8,4 %. Keďže v minulosti Čína vyvážala do Japonska nerastné suroviny, opačným smerom museli putovať hotové výrobky, ktoré ČĽR potrebovala. Na druhom mieste sa v roku 2001 nachádzal Čínsky Tchaj-pej s 11,2 %, v roku 2018 bol tretí s 8,3 %. USA zaznamenala tiež percentuálny pokles, keď v roku 2001 boli na treťom mieste a import ČĽR z USA tvoril 10,8 %, no v roku 2018 iba 7,3 %. Najvýraznejší posun v umiestnení zaznamenala Kórejská republika. V roku 2001 podiel importu z Kórei predstavoval 9,6 %. Podiel sa nezmenil a tak sa Kórejská republika ocitla na prvom mieste. To, že podiel importu sa nezmenil môže byť spôsobené tým, že je Čína závislá od dovozu tovarov, ktoré exportuje Kórea. Na druhej strane už v roku 2004 začala neoficiálna štúdia o uskutočniteľnosti dohody o voľnom obchode. Výsledok tejto štúdie bolo, že dohoda by bola prínosná pre obe krajiny a tak sa v roku 2006 začali rokovania. Od júna 2015 platí medzi ČĽR a Kórejskou republikou dohoda o voľnom obchode. Piate miesto v oboch prípadoch patrilo Nemecku. Ak by sme sa opäť pozerali na EÚ ako celok, tak v roku 2001 import z EÚ predstavoval 15 %, čo znamenalo umiestnenie na druhom mieste. Aj keď sa tento podiel znížil na 12,8 %, znamená to, že v roku 2018 bola pre Čínu najväčším importným partnerom práve EÚ (28). Percentuálne zníženie importu z daných krajín, nám ukazuje to, že Čína sa stáva čoraz sebestačnejšou, nedováža tovary s vysokou pridanou hodnotou, skôr naopak, dováža nerastné suroviny a sama ich pretvára na tovary s pridanou hodnotou.

Graf 3 Krajiny s ktorými má ČLR najlepšiu a najhoršiu obchodnú bilanciu za rok 2018 (v mld. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z www.trademap.org

Na vyššie uvedenom grafe je zobrazených 5 krajín, s ktorými má ČLR najlepšiu obchodnú bilanciu a 5 krajín, s ktorými má najhoršiu obchodnú bilanciu. Čína od roku 2001 v ani jednom roku nedosahovala pasívne saldo obchodnej bilancie s prvými tromi krajinami – USA, Hongkongom a Holandskom, ako aj s piatou Veľkou Britániou. V roku 2001 mala s USA prebytok, ktorý dosahoval 28,1 miliardy USD. Počas sledovaného obdobia saldo obchodnej bilancie neustále rástlo s výnimkou roku 2009, ktorý bol spôsobený krízou, roku 2013 kedy sa deficit USA znížil o 3 miliardy dolárov a dosahoval hodnotu 215 miliárd USD a v roku 2016 kedy USA zaviedlo clá na dovoz čínskych výrobkov. Saldo obchodnej bilancie v roku 2018 dosahovalo 323,7 mld. USD.

V prípade Hongkongu sa saldo v priebehu 18 rokov obchodnej bilancie zvýšilo z 37,1 mld. USD na 294 mld. USD. Avšak najväčšie saldo medzi týmito krajinami bolo v roku 2013, kedy dosahovalo až 368 mld. USD. Odvtedy sa saldo znižovalo až do roku 2017. V roku 2018 opäť vzrástlo.

Z prvých piatich krajín, počas obdobia 2001 - 2018 mala Čína pasívne saldo obchodnej bilancie iba s Indiou na začiatku sledovaného obdobia. V rokoch 2001 - 2002

mala s Indiou ešte aktívnu obchodnú bilanciu, avšak nasledujúce tri roky sa zmenila na pasívnu. Odvtedy bola aktívna a neustále sa zvyšuje.

Jednou z krajín, s ktorou má ČĽR pasívne saldo je Švajčiarsko. Export Číny do Švajčiarska v roku 2018 predstavoval približne 4,1 mld. USD. Čína exportovala predovšetkým elektrické stroje a zariadenia. Import ale predstavoval viac ako 38,7 mld. USD a najväčší objem tohto dovozu tvoril dovoz zlata v hodnote cez 18 mld. USD, ako aj produkty, ktorými sú Švajčiari známi, hodinky, farmaceutické produkty a iné. V roku 2018 saldo predstavovalo hodnotu -34,6 mld. USD. Od júla 2015 platí medzi ČĽR a Švajčiarskom dohoda o voľnom obchode. V roku 2009, čiže ešte pred uzatvorením dohody ČĽR importovala zo Švajčiarska tovar v hodnote necelých 7 mld. USD, čo predstavuje rozdiel 30 mld. USD oproti minulému roku. Export do Švajčiarska sa výrazne nezmenil. Z pohľadu Švajčiarska je dohoda o voľnom obchode veľmi výhodná.

V prípade Brazílie, s ktorou má Čína štvrtú najhoršiu obchodnú bilanciu, dováža Čína predovšetkým sójové bôby v hodnote takmer 29 mld. USD, nasledovala železná ruda v hodnote cez 18 mld. USD a ropné oleje v hodnote 16,2 mld. USD. Spomínané tri komodity tvorili viac ako 80 % dovozu z Brazílie. Rast objemu dovozu sójových bôbov z Brazílie je zapríčinený obchodnou vojnou medzi ČĽR a USA. ČĽR znížila dovoz sójových bôbov z USA od roku 2017 o polovicu a nahradila ho dovozom z Brazílie. Rovnako ako z Brazílie, tak aj z Austrálie dováža ČĽR železnú rudu, v prípade Austrálie však ide o hodnotu väčšiu než 45,2 mld. USD za rok 2018. Ďalej z Austrálie dováža čierne uhlie v hodnote takmer 10,5 mld. USD, skvapalnený zemný plyn v hodnote 11,3 mld. USD a zlato v hodnote 8,2 miliardy. Dokopy tieto komodity tvoria okolo 70 % importu z Austrálie. Taktiež Austrália má z Čínou od roku 2015 podpísanú dohodu o voľnom obchode a objem dovozu z Austrálie sa od roku 2016 rapídne zvyšuje.

Kórejská republika, s ktorou Čína dosahovala v roku 2018 deficit takmer 100 mld. dolárov, vývaža do Číny predovšetkým elektronické integrované obvody za 82,25 mld. USD. Hodnota importu elektornických integrovaných obvodov sa od roku 2017 zvýšila takmer o 30 mld. USD. Čína po celý čas viac tovarov dovážala ako vyvážala. Od roku 2001 sa deficit obchodnej bilancie zvýšil o približne 85 mld. USD na 95,5 mld. v roku 2018. Rovnako ako z Kórei, tak aj z Tchaj-Pei dováža Čína predovšetkým elektronické integrované obvody. V roku 2018 predstavoval ich dovoz hodnotu takmer 97,5 mld. USD čo bolo približne 55 % z celkového dovozu. Ďalej Čína dováža aj zariadenia s tekutými kryštálmi v hodnote približne 10 mld. USD.

Z daných údajov môžeme vidieť, že ČĽR je závislá na dovoze elektronických integrovaných obvodov a surovín ako je železná ruda, zlato, sójové bôby. Čiže ide o produkty z primárneho sektora alebo medziprodukty, ktoré Čína ďalej využíva na výrobu produktov s vyššou pridanou hodnotou.

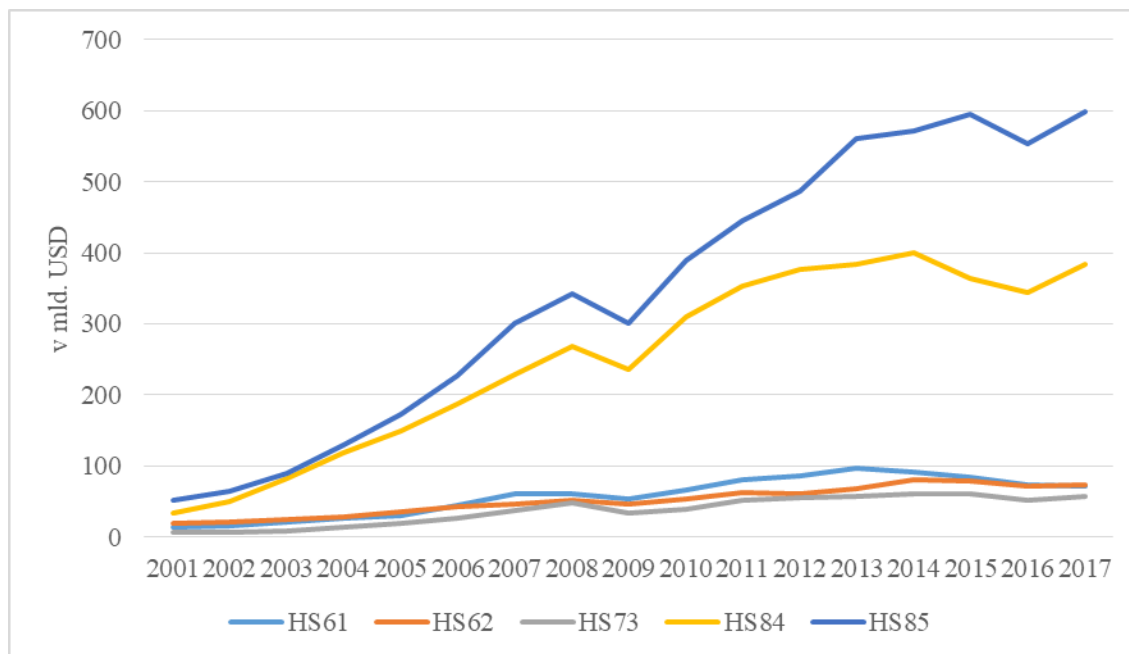
3.2 Vývoj exportu ČĽR podľa tovarovej štruktúry

V grafe číslo 4 sú zobrazené najviac diskutované kategórie čínskeho exportu a to konkrétne:

- Tovarovou skupinou HS 73 (železo a oceľ). ČĽR je najväčším výrobcom ocele na svete a zároveň export danej kategórie tvorí 20 % celosvetového exportu. Tieto produkty sú využívané predovšetkým v automobilovom priemysle a ich cena a kvalita dokáže ovplyvniť cenu konečného výrobku. Už od roku 2002 sú zavádzané clá na čínsku oceľ od ich obchodných partnerov s cieľom pomáhať domácim výrobcom.
- Ďalšou kategóriou je strojársky a elektrotechnický priemysel Číny zastúpený HS 84 (Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia; ich časti a súčasti) a HS 85 (Elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti; prístroje na záznam a reprodukciu zvuku, prístroje na záznam a reprodukciu televízneho obrazu a zvuku, časti a súčasti a príslušenstvo týchto prístrojov). ČĽR je najväčším vývozcom daných kategórií. Veľa čínskych fabriek je montážnymi linkami TNK ako je napríklad Apple, ktoré vďaka lacnejšej pracovnej sile majú nižšie náklady na výrobu a vyššie zisky. Čínsky export sa od prelomu tisícročia orientoval predovšetkým na tovary s vyššou pridanou hodnotou a technologicky vyspelú produkciu. „*Štátna administratíva pochopila už začiatkom tohto tisícročia, že nemôže svoju perspektívu zakladať len na vývoze produktov, kde je na výrobu potrebná lacná pracovná sila, ale je nevyhnutné presúvať výrobu smerom k sofistikovanejším výrobkom*“ (Baláž, 2012).
- Posledným skúmaným odvetvím je textilný priemysel v zastúpení HS 61 (Odevy a odevné doplnky, pletené alebo háčkované) a HS 62 (Odevy a odevné doplnky, nepletené alebo neháčkované). Textilný priemysel využíva hlavne lacnú pracovnú silu, avšak Číne rýchlo vyrástla konkurencia predovšetkým v krajinách ako je Vietnam, Bangladéš a Kambodža, preto je potrebné zistiť, akú pozíciu má

Čína v rámci tohto priemyslu dnes, keď sa jej export sústreďí predovšetkým na high-tech produkty.⁸

Graf 4 Vývoj exportu vybraných tovarových kategórii (2001 – 2018)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z www.trademap.org

Skupiny tovarov HS 85 a HS 84 tvorili už v roku 2001 najväčšiu časť čínskeho exportu a to platí až dodnes. V roku 2001 mala skupina HS 85 viac ako 19 % podiel na čínskom exporte, no v roku 2018 už elektrické zariadenia tvorili viac než 26 % z celkového čínskeho exportu, čo predstavuje hodnotu takmer 664,5 miliardy USD. Pre úplné pochopenie rastu tohto odvetvia v rámci celosvetového obchodu, export tovarov z HS 85 v roku 2001 tvoril necelých 6 % celosvetového exportu tejto skupiny. Tento podiel sa postupne zvyšoval a v roku 2017 tvoril takmer 24 % celosvetového exportu s týmto druhom tovarov. Čína dané tovary vyvážala predovšetkým do Hongkongu, kde export predstavoval hodnotu viac ako 155 miliárd USD a do USA (119 miliárd USD). S veľkým odstupom nasledovala Kórejská republika, Japonsko a Vietnam. Najväčší objem v roku 2018 tvorili *telefónne súpravy, vrátane telefónov pre celulárnu sieť alebo pre ostatné bezdrôtové siete* (HS 8517) v hodnote cez 240 miliárd dolárov. Druhé v poradí boli *elektronické integrované obvody* (HS 8542) v hodnote takmer 85 mld. USD.

⁸ Colný sadzobník na rok 2019

Rovnako rapídny nárast môžeme sledovať aj v druhej skupine HS 84, keď v roku 2001 podiel na svetovom exporte daných produktov presahoval 3,7 % a v roku 2017 tvoril 18,5 % podiel. V roku 2018 mal hodnotu takmer 430 mld. USD. Najväčšími obchodnými partnermi ČLR v roku 2018 v rámci exportu HS 84 tovarov boli Spojené štáty americké, kam Čína exportovala takmer 25 % týchto tovarov. Nasledoval Hongkong (v predkladanej práci bude považovaný za samostatnú krajinu), Japonsko, Holandsko a Nemecko. Viac ako tretinu exportu tejto skupiny tvorili *stroje na automatické spracovanie údajov a ich jednotky* (HS 8471) a druhé miesto obsadila skupina *časti, súčasti a príslušenstvo (iné ako kryty, kufríky a podobné výrobky)* (HS 8473) v hodnote 45 mld. USD.

Ďalšie dve skupiny tovarov, HS 62 a HS 61, tvorili významnú časť exportu ČLR. V rokoch 2001 – 2011, resp. 2013 boli na treťom a štvrtom mieste exportu Číny. Hodnota exportu sa od roku 2013 pred kategóriu HS 61 znížila o viac ako 20 mld. USD a pre HS 62 od roku 2014 o približne 10 mld. USD. Obe tieto kategórie odevov a odevných doplnkov tvorili aj v roku 2017 približne tretinu celosvetového exportu (HS 61 - 73,5 mld. USD a HS 62 - 71,5 mld. USD). Čo sa týka nepletených a neháčkovaných odevov a doplnkov (HS 62), tie Čína vyvážala v roku 2018 predovšetkým do USA, v tomto roku bola hodnota exportu viac ako 14,5 miliardy dolárov. Na druhom mieste je Japonsko s približne 7,5 mld. USD. Nasleduje Nemecko, Veľká Británia a Hongkong. Najväčšie zastúpenie mali *dámske alebo dievčenské kostýmy, komplety, kabátiky, blejzre, šaty, sukne, nohavice* (HS 6204) v hodnote takmer 23 mld. USD a *pánske alebo chlapčenské obleky, komplety, saká, blejzre, nohavice* (HS 6203) v hodnote 12,4 mld. USD. Takmer rovnaké poradie platí aj pre kategóriu HS 61. Do USA Čína vyváža tovar v hodnote 17,6 mld. USD, do Japonska v hodnote 8 mld. a nasleduje Hongkong, Nemecko a Veľká Británia. Najväčšiu časť exportu tvoria *pulóvre, svetre, vesty a podobné výrobky* (HS 6110) v hodnote 18,1 mld. USD a *dámske alebo dievčenské kostýmy, komplety, kabátiky, blejzre, šaty, sukne, nohavice* (HS 6104) v hodnote takmer 14,6 mld. USD. Dôvodu, prečo sa znižuje export týchto skupín tovarov sa budem venovať v ďalšej časti tejto práce.

Export poslednej kategórie HS 73 mal v roku 2017 hodnotu takmer 57 miliárd USD a tvoril 20 % celosvetového exportu s touto komoditou. V súčasnosti by táto hodnota mohla byť vyššia, ale dvaja najväčší importéri USA a EÚ zaviedli 25 % clá na dovoz čínskej ocele, ako antidumpingové opatrenia. V roku 2016 zaviedli USA clo vo výške viac ako 500 % na za studena valcovanú plochú oceľ, ktorá sa používa na výrobu automobilových karosérií a spotrebičov. V roku 2016 sa v porovnaní s rokom 2015 znížil

export tovarov HS 73 o takmer 9 miliárd dolárov a konkrétne v prípade USA išlo o zníženie približne o 1,5 mld. USD. Najvýznamnejšími obchodnými partneri okrem USA a EÚ sú Japonsko, Kórejská republika a Austrália. Najväčšiu časť exportu v roku 2018 tvorili *konštrukcie a časti konštrukcií (napríklad mosty, časti mostov, stavidlá, atď.)* (HS 7308) v hodnote 11,5 mld. USD, *ostatné predmety zo železa alebo ocele* (HS 7326) v hodnote takmer 9 mld. USD a *predmety na stolovanie, kuchynské alebo ostatné predmety pre domácnosť a ich časti a súčasti, zo železa alebo ocele* (HS 7323) v hodnote 7,2 mld. USD.

3.3 Komparatívna výhoda ČĽR

Princíp komparatívnych výhod je široko používaný v medzinárodnom obchode od Ricardovej klasickej teórie obchodu. Podľa vyššie uvedeného konceptu Ricardovej teórie, môžeme tvrdiť, že silnejšia komparatívna výhoda vedie k väčšiemu zisku z obchodu. Béla Balassa prišiel s novým pojmom, a to odhalené komparatívne výhody (z angl. „*revealed comparative advantage*“).

Komparatívna výhoda je veľmi dynamický koncept. Schopnosť krajiny produkovať nejaký tovar sa časom mení. Ide o reakciu na množstvo vnútorných a vonkajších vplyvov, ako sú napríklad zmeny v množstve zdrojov, vrátane technológií a ľudskej práce.⁹

Existuje spôsobov ako skúmať, či krajina má alebo nemá komparatívne výhody. Základnou metódou je určiť, ako veľmi sa krajina špecializuje v produkcii jedného produktu pomocou Balassovho indexu. Krajina, ktorá má komparatívnu výhodu v produkcii jedného tovaru, by mala mať väčší pomer exportu toho tovaru, v porovnaní s inými krajinami.¹⁰

Vzorec na výpočet odhalenej komparatívnej výhody:

$$RCA_{xy} = \frac{\frac{X_{xy}}{\sum X_{xy}}}{\frac{X_{xw}}{\sum X_{xw}}},$$

⁹ OBADI, Saleh Mothana. Odhalené komparatívne výhody Jemenu voči EÚ a USA.. Bratislava. 2012, č. 35, s 49. In: *Working papers: Ekonomický ústav SAV*. ISSN 1337-5598.

¹⁰ OBADI, Saleh Mothana. Revealed comparative advantage and competitiveness in the EU-28 and the USA. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2016, roč. 45 č. 2, s. 248-249. ISSN 0323-262X.

kde:

RCA_{xy} = odhalená komparatívna výhoda pre tovar x a krajinu y,

X_{xy} = export tovaru x krajinou y,

ΣX_{xy} = celkový export krajiny x,

X_{xw} = celosvetový export tovaru x,

ΣX_{xw} = celkový svetový export.

Ak $RCA_{xy} > 1$, krajina má komparatívnu výhodu pre tovar x.

Ak $RCA_{xy} < 1$, krajina nemá komparatívnu výhodu pre tovar x.

Hinloopen a Marrewijk (2000) pre podrobnejšiu identifikáciu komparatívnych výhod rozdelili hodnoty indexu do nasledovných štyroch kategórií, ktoré určujú ich veľkosť:

- a) $0 < RCA \leq 1$ žiadna komparatívna výhoda
- b) $1 < RCA \leq 2$ slabá komparatívna výhoda
- c) $2 < RCA \leq 4$ stredne silná komparatívna výhoda
- d) $4 < RCA$ silná komparatívna výhoda

3.3.1 Využitie RCA v praxi

Bakalárska práca sa zameriava na odhalenie komparatívnych výhod Čínskej ľudovej republiky. Index odhalených komparatívnych výhod (RCA) bude mať pri nej určujúcu hodnotu.

Ako uvádza Laursen (2015), táto metóda bola použitá ako indikátor podielu v medzinárodnom obchode v štúdiách ako sú UNIDO (1986), Svetová banka (1994), OECD (2011). RCA je použité ako meradlo zamerané na určenie dynamiky komparatívnych výhod a obchodných modelov.

Rana (1990) študoval zmeny v modeli komparatívnych výhod v rámci štrnástich ázijských a pacifických krajín medzi rokmi 1965 až 1984. Zistil isté prepojenia medzi zmenami v štruktúre obchodu a ekonomického vývoja a uviedol, že index RCA môže byť užitočný pri odhalení tohto spojenia. Taktiež Chow a Kellman v roku 1993 využili RCA analýzu v skúmaní obchodných modelov štyroch východoázijských novoundustrializovaných krajín (NIK) za časové obdobie medzi rokmi 1960 a 1990. Cheang a Dowling (2000) zistili, že zmeny v komparatívnych výhodách od Japonska ku NIK boli významné a tieto zmeny boli prospešné pre zisky z exportu, ktoré podporili

ekonomický rozvoj v týchto krajinách. Wang, Chu a Zhao (2018) skúmali pomocou indexu RCA vzájomný obchod medzi Čínou, Ruskom a Indiou. Z ich záverov vyplýva, že vzájomné dopĺňanie sa prevažuje nad ich súťaživosťou. Rusko a India majú v porovnaní s Čínou väčšiu komparatívnu výhodu v produkcii primárnych výrobkov a Čína vo zvyšných kategóriách. Čína je závislá na ruských mineráloch a zdrojoch energie a stupeň jej závislosti od Ruska naďalej rastie.

Na základe analýzy autorov Albaladeja a Lalla z roku 2004, ktorí sa zamerali na exportné dáta ČĽR z 90. rokov, sa štruktúra exportu zmenila. Napriek faktu, že low-tech produkty mali značný podiel na exporte, pretože predstavovali produkty náročné na pracovnú silu, export sa začal zameriavať na stredné až high-tech produkty. Postupne sa spomaľoval rast textilnej a odevníckej výroby náročnej na prácu. Kesenci a Lemoine (2002) súhlasili s tvrdením, že čínsky obchod sa posúval smerom k high-tech produktom. Jednoduchá montáž predstavovala veľkú časť čínskeho obchodu. Zároveň dochádzalo k zvyšovaniu domácej produkcie, vývojovej a dizajnej činnosti. Tieto zmeny spolu s vládnu podporou na zakladanie zariadení určených na výskum a vývoj, sa udiali rýchlejšie než v krajinách ako je Malajzia, Thajsko alebo Filipíny.

Yue (2001) použil v roku 2001 RCA index na preukázanie skutočnosti, že Čína zmenila svoj exportný model tak, aby sa zhodoval s jej komparatívnou výhodou. Poukázal, že existujú výrazné rozdiely v štruktúre exportu medzi pobrežnými regiónmi a regiónmi vo vnútrozemí krajiny. Savsin (2011) vo svojej práci pomocou RCA analyzoval rastúcu komparatívnu výhodu Číny v komoditných skupinách, ktoré sú náročné na kapitál a technológie, ako sú napríklad telekomunikačné vybavenie, a znižujúcu sa komparatívnu výhodu v skupine produktov náročných na prácu, ako je textil. To je v rozpore s H-O teóriou medzinárodného obchodu, ktorá hovorí o tom, že krajina produkuje a vyváža produkty využívajúce zdroje, ktorých má krajina prebytok a dováža produkty, na ktoré krajina nemá dostatok zdrojov.

Fojtíková (2017) skúmala konkurencieschopnosť Číny v produkcii ocele odkedy sa stala členom WTO. Napriek tomu, že má Čína nízku produktivitu, je schopná si udržať vedúcu pozíciu v svetovom obchode s oceľou a tým aj konkurencieschopnosť na svetovom trhu s oceľou.

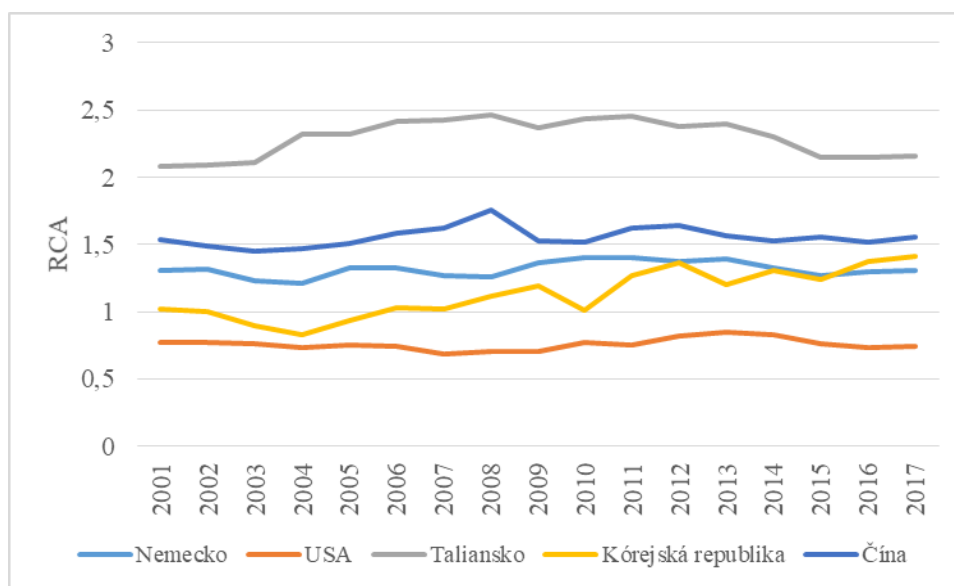
Aj keď mzdy v Číne rapídne rastú, podľa zistení Yanga, Chen a Monarcha (2010) sa komparatívna výhoda ČĽR v oblasti výrobkov náročných na prácu neznižuje. Výrobná mzda v Číne zostáva len malým zlomkom toho, čo ponúkajú ostatné rozvinuté krajiny

v regióne. Čína sa začala iba približovať týmto hodnotám. Preto predpovedali, že si udrží túto výhodu a zostane atraktívnou destináciou pre PZI.

3.3.2 Komparatívna výhoda v kategórii výrobkov zo železa a ocele

Graf číslo 5 ilustruje, že komparatívna výhoda sa medzi najväčšími exportérmi mení iba minimálne, jedine USA vo vývoze HS73 nedosahuje žiadnu komparatívnu výhodu. Čína dosahuje druhú najvyššiu komparatívnu výhodu po Taliansku.

Graf 5 Vývoj RCA piatich najväčších exportérov výrobkov zo železa a ocele

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z www.trademap.org

Čínsky oceliarsky priemysel sa podieľa na približne 50 % celosvetovej produkcie. Napriek tomu, že Čína v roku 2018 dosiahla nové rekordné maximum v produkcii ocele - a to v objeme cez 900 miliónov ton - a očakáva sa, že produkcia sa v roku 2019 mierne zníži, aj tak Inštitút pre plánovanie a výskum v metalurgickom priemysle stále predpokladá vysoké hodnoty produkcie. Li Sin-čuang, šéf inštitútu, sa vyjadril, že produkciu ocele spôsobil v roku 2018 vysoký dopyt na domácom aj zahraničnom trhu, v roku 2018 sa v Číne spotrebovala absolútna väčšina vyprodukovanej ocele (očakávaná spotreba bola 820 miliónov ton), a exportovalo sa iba 56,2 milióna ton. Ak by ČĽR začala vyvážať väčšie množstvo ocele do ostatných krajín, tak by sa jej komparatívna výhoda výrazne zvýšila. Produkciu ocele výrazne ovplyvňuje aj politika Číny. V roku 2015 čínsky metalurgický priemysel prešiel krízou. Čína v tom období zatvorila viaceré zastarané alebo nelegálne továrne a zaviedla prísnejšie environmentálne normy. Na prelome rokov 2017/2018 čínska vláda plošne obmedzila produkciu ocele, za účelom zlepšenia kvality ovzdušia. Avšak

v dôsledku spomaľovania rastu ekonomiky počas tejto zimy vláda takéto opatrenia nezaviedla a umožnila provinciám, aby si produkčné obmedzenia stanovili samy. Preto sa v prvých dvoch mesiacoch roku 2019 produkcia zvýšila o 9,2 % v porovnaní s rovnakým obdobím v roku 2018. V marci 2019 by sa mala produkcia opäť obmedziť, kvôli očakávaným novým reštrikciám s cieľom zlepšiť kvalitu ovzdušia, najmä v provinciách nachádzajúcich sa na severe Číny. Je to dôsledok analýz, podľa ktorých sa kvalita ovzdušia v severočínskych mestách, ktoré pravidelne bojujú so smogom, počas prvých dvoch mesiacov zhoršila. Toto je jedna z prekážok, pri ktorej môžeme predpovedať, že sa nebude zlepšovať a obmedzovanie výroby za cieľom zlepšenia podmienok pre ľudí sa bude zväčšovať.

Ďalšou prekážkou, ktorá je spôsobená dvomi veľkými hráčmi v danom odvetví, je zavádzanie ciel na produkty čínskeho metalurgického priemyslu. Jedným z hlavných exportérov kategórie HS73 sú Spojené štáty, ktoré sú tretím najväčším vývozcom daných produktov. História zavedenia ciel na čínsku oceľ datujeme do roku 2016, kedy sa USA rozhodlo zaviesť clo na za studena valcovanú plochú oceľ z ČĽR vo výške 522 percent. Vtedy firmy z USA i Európy vyhlasovali, že sa Čína snaží deformovať ceny, v dôsledku nižšieho dopytu na domácom trhu a snaží sa predat' vyrobené zásoby v zahraničí za dumpingové ceny. Americká spoločnosť U.S. Steel sa v roku 2015 snažila zastaviť dovoz od najväčších výrobcov v Číne. Ako dôvod uvádzala podozrenie z dohody o stanovovaní cien, krádeže obchodných tajomstiev a obchádzanie obchodných povinností falošným značením (ČTK, 2016). V roku 2018 začala pre protekcionistickú politiku USA obchodná vojna medzi USA a ČĽR. Začiatkom roka zaviedlo USA dovozné clo 25 percent na oceľ a 10 percent na hliník. Ekonómovia ale reagovali, že zavedenie ciel nebude mať negatívny dopad na čínsky oceliarsky priemysel. A podľa rekordného roku sa ich predpoklady splnili. Dôvodom bolo, že už v roku 2017 po zavedení úvodných ciel zo strany USA a EÚ sa čínsky oceliarsky priemysel preorientoval na domácu spotrebu.

Tabuľka 2 **Antidumpingové opatrenia (na čínsky dovoz) v októbri 2016**

Výrobok	EÚ	USA
Oceľ valcovaná za studena	19 - 22 %	266 %
Nehrdzavejúca oceľ valcovaná za studena	24 - 25 %	255,80 %
Oceľ s organickým povlakom	14 - 58 %	210 %
Vysoko odolné roxorové tyče	18 - 22 %	133 %
Oceľ valcovaná za tepla	13 - 22 %	64 - 91 %
Ťažké oceľové pláty	65 - 73 %	31 - 128 %

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe www.euractiv.sk

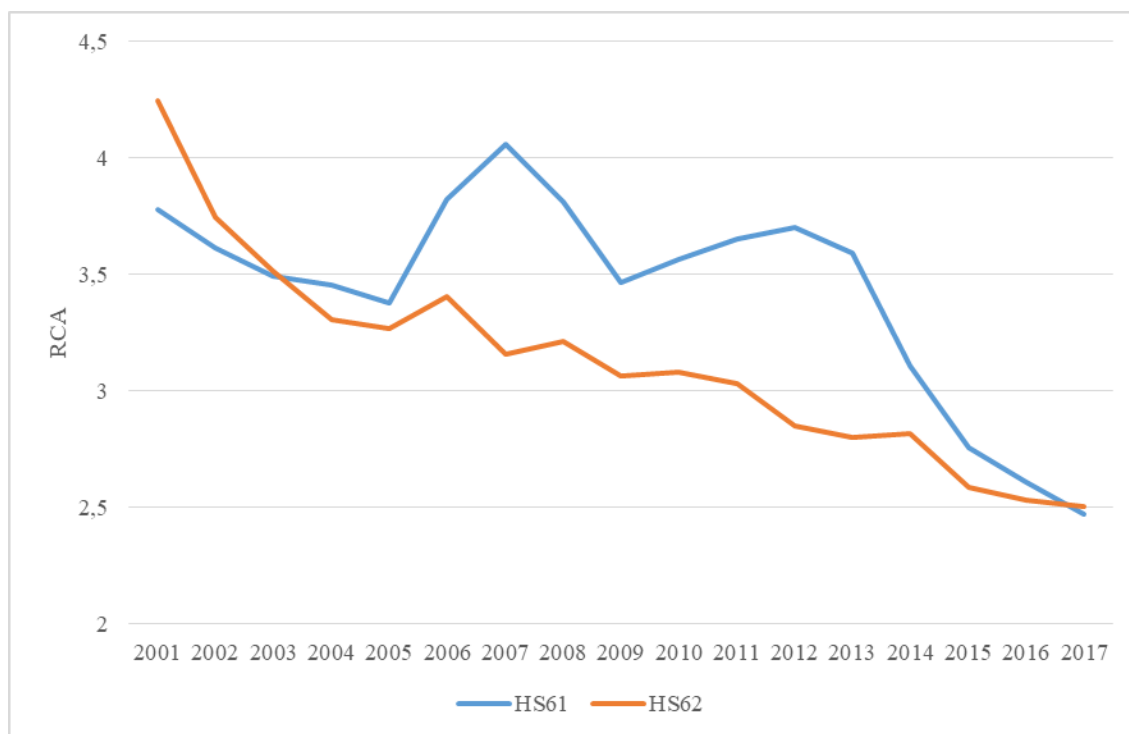
Z pohľadu EÚ spôsobujú čínske antidumpingové ceny veľké problémy v oceliarskom priemysle EÚ. V roku 2015 smerovalo do Európskej únie iba 10 percent čínskeho exportu, avšak až 30 % predstavovala oceľ. Európska komisia (EK) uviedla, že od začiatku krízy stratilo v rámci EÚ prácu v oceliarskom priemysle približne 40 000 ľudí. Čínska strana ale uviedla, že neposkytuje žiadne dotácie, naopak uvaľuje 10- percentné alebo 25-percentné prirážky na vývoz ocele. Čínska diplomacia sa vyjadrila, že Čína sa pri komparatívnej výhode ceny spolieha predovšetkým na náklady, veľkosť a výhody plynúce z dodávateľského reťazca. V roku 2017 zaviedla EK dočasné clo na nehrdzavejúcu oceľ z Číny a v roku 2018 tieto clá zvýšila na rozmedzie 17,2 až 27,9 % na tento výrobok, aby ochránila európsky oceliarsky priemysel pred prílevom čínskej ocele.

Čínsky problém so zavedenými clami na čínsku oceľ, sa dá podľa všetkého vyriešiť až vtedy, keď v Číne budú podobné platy pre pracovníkov v oceliarskom priemysle, nakoľko momentálne sú nižšie ako v USA alebo Európe. Následne bude môcť Čína vyjednávať, s cieľom znížiť clá a tvrdiť, že nižšie ceny sú výsledkom úspor z rozsahu. Ak by sa znížili clá na oceľ, tak by sa dalo predpokladať, že sa Čína opäť zameria aj na vývoz, čo by malo za následok výrazné zvýšenie komparatívnych výhod.

3.3.3 Komparatívna výhoda v kategóriách textilného priemyslu

Textilný priemysel tvoril v roku 2001 viac ako 12-percentný podiel na celosvetovom exporte Číny. V roku 2017 HS61 a HS62 tvorí necelých 6 %, čo znamená, že podiel na čínskom exporte sa znížil o viac ako polovicu. Paradoxom je, že v roku 2001, čo sa týka hodnoty tovaru, Čína vyvážala takmer 19 % všetkej produkcie kategórie HS62 a v roku 2017 sa táto hodnota zvýšila o viac ako 12 percent, na 32,32 %. Pri kategórii HS61 je zmena ešte výraznejšia, keď v 2001 vyvážala 16 % celosvetovej produkcie a v roku 2017 bol tento podiel takmer 32 %.

Graf 6 Vývoj RCA pre kategórie HS61 a HS62 v Číne

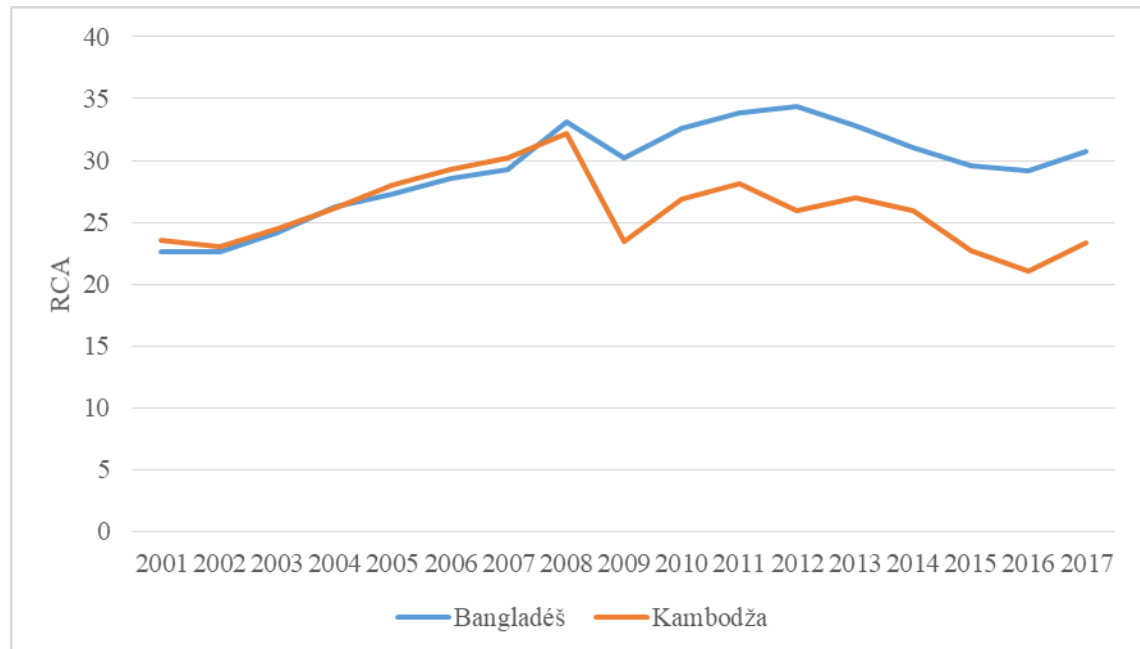
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z www.trademap.org

Už v roku 2011 Karaalp a Yilmaz skúmali komparatívnu výhodu v textilnom a odevníckom priemysle medzi Tureckom, Nemeckom, Bangladéšom a ČĽR, a rovnako zistili, že aj keď je Čína svetovým lídrom v exporte týchto produktov, v ani jednom prípade, sa neumiestnila na prvom mieste vo veľkosti RCA. Čína vystupovala ako vysokoprijemová krajina, pre malý podiel exportu textilu a odevov v celkovom exporte. Je to v kontraste s tým, že patrila k nízkopriemovým krajinám (v príjmoch na obyvateľa) v porovnaní s rozvinutými krajinami.

K podobnému záveru dospeli aj Cui a Chen (2016) keď skúmali pomocou RCA vzájomný obchod medzi Čínou a Austráliou s textilnými produktmi. Rovnako zistili, že aj keď Čína nedosahuje veľkú komparatívnu výhodu, tak viac ako 60 % austrálskeho importu tvorí práve textil z Číny. Ako najvýznamnejšie faktory uviedli efekt dopytu, štrukturálny efekt a efekt konkurencieschopnosti. Analýza týchto faktorov ukázala, že čínske produkty spĺňajú potreby Austrálie a využívajú komparatívnu výhodu na austrálskom trhu. Z týchto záverov môžeme tvrdiť, že aj keď textilné výrobky netvoria významnú časť jej exportu, tak sú stále veľmi významné na medzinárodnom trhu a vďaka objemu výroby, dokáže získať komparatívnu výhodu v podobe nižších cien, vďaka úsporám z rozsahu. Otázne ale

zostane, ako dlho si Čína udrží komparatívnu výhodu v cene, keďže priemerná mzda v Číne neustále rastie a ďalšie krajiny, aj keď menšie, majú výrazne vyššiu komparatívnu výhodu v exporte textilných výrobkov.

Graf 7 Vývoj RCA kategórie HS61 v Bangladéši a Kambodži

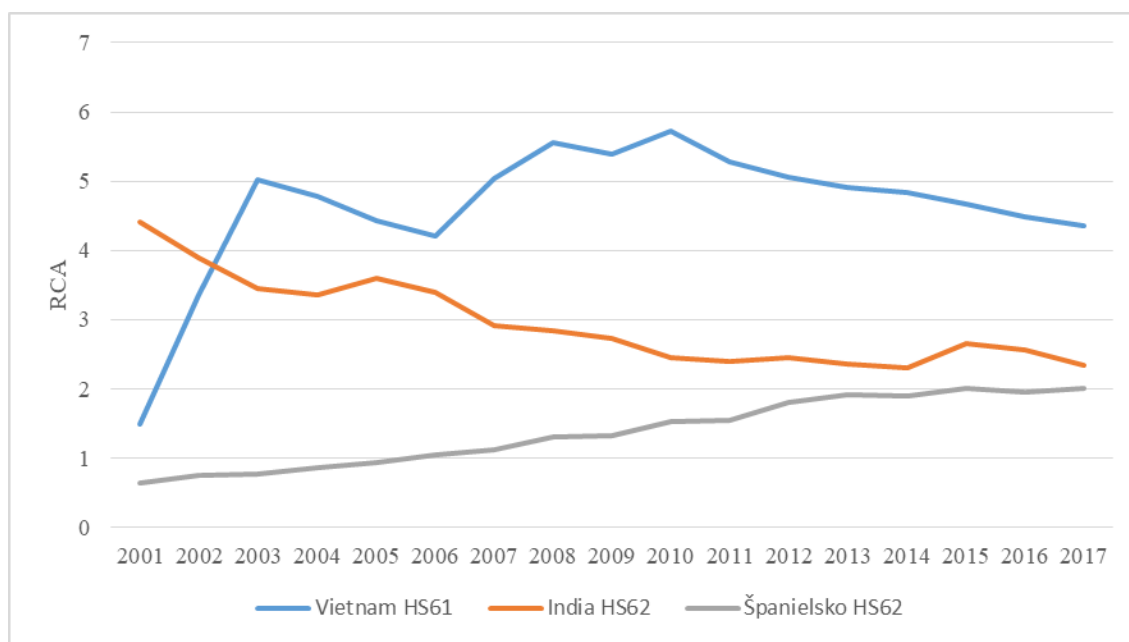

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z: <https://unctadstat.unctad.org/EN/>

Graf číslo 7 znázorňuje vývoj RCA dvoch krajín, pre ktoré je vývoz výrobkov z textilu veľmi významný. Z dôvodu chýbajúcich dát v databáze ITC sme boli nútení použiť databázu UNCTADstat pre tovarovú skupinu SITC 84 (Odevy a odevné doplnky). V roku 2017 tvoril tovarovej kategórie SITC 84 v prípade Bangladéšu viac ako 83 % celkového exportu, a v prípade Kambodže takmer 64 percent. Ani jedna z týchto krajín však nemôže konkurovať Číne v množstve, ktoré vyrobí, pretože ani jedna z týchto krajín nemá tak veľkú pracovnú silu.

Rovnako ani Vietnam nemôže konkurovať v množstve pracovnej sily. Napriek tomu, komparatívna výhoda pre obe kategórie dosahovala v roku 2017 RCA väčšie ako 4,3, čo znamená silnú komparatívnu výhodu. Pri kategórii HS61 dosahoval RCA index v roku 2001 hodnotu 1,48, o rok neskôr už hodnotu 3,35, teda výrazný nárast podielu exportu daných výrobkov. V prípade kategórie HS62 sa v roku 2001 pohybovalo RCA už nad úrovňou 6 a postupne táto hodnota klesla na úroveň 4,46.

Graf 8 Vývoj RCA v textilnom priemysle vo vybraných krajinách

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z www.trademap.org

Bangladéš, Vietnam aj India patria medzi krajiny s najnižšou hodinovou mzdou na svete. V ani jednej krajine neprekročila hodinová mzda v roku 2013 hranicu 0,50 USD. To je jeden z dôvodov, na základe ktorého sa dá predpokladať, že India, ktorá v blízkej budúcnosti predbehne ČĽR v počte obyvateľov, je krajina, ktorá môže byť konkurencieschopná v exporte textilných výrobkov.

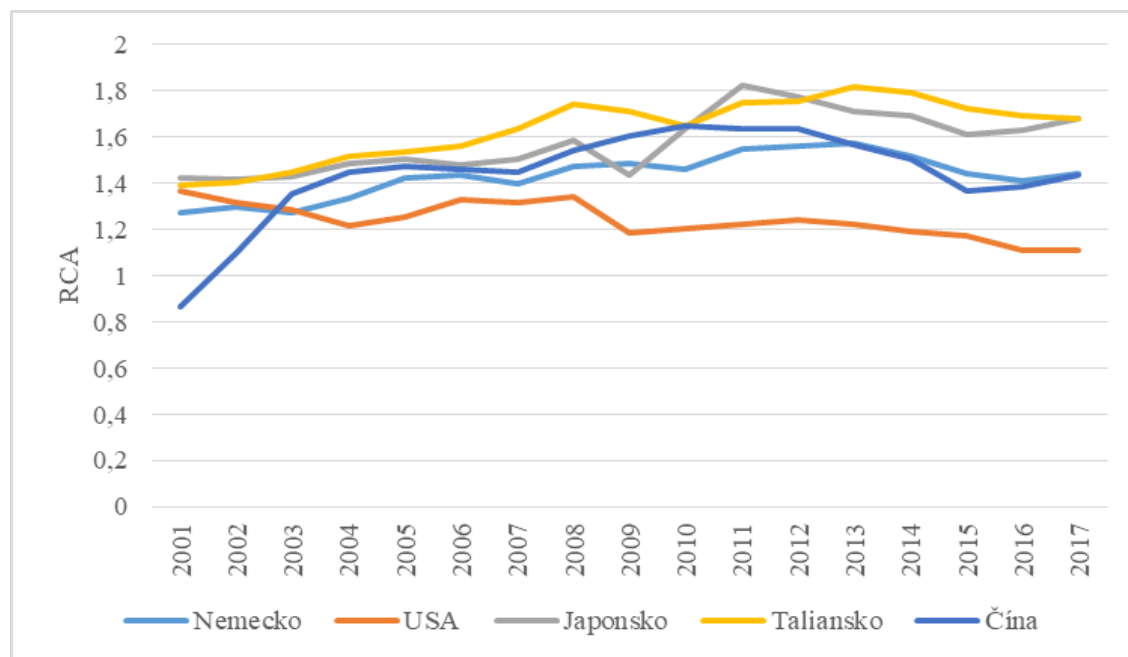
Čína je vyspelejšou krajinou, ktorá sa v súčasnosti zameriava predovšetkým na elektrotechnický priemysel. India si udržiava hodnoty RCA na úrovni približne 2, avšak pri rýchlejšom raste obyvateľstva a nižšej životnej úrovni sa dá predpokladať, že veľa ľudí bude zamestnaných v oblastiach výroby zameraných na lacnú pracovnú silu.

Poslednou krajinou, ktorej sa v tejto kapitole budeme venovať je krajina tzv. západného sveta - Španielsko. Španielsko má síce nižší počet obyvateľov ako väčšina z už spomenutých krajín, ale tiež výrazne vyššiu životnú úroveň spojenú s vyššími mzdami. Napriek tomu sa od vypuknutia krízy v roku 2008 začala komparatívna výhoda Španielska v oblasti textilného priemyslu zvyšovať z hodnoty 1,3 na hodnotu viac ako 2 v roku 2018. Keďže Španielsko bolo v roku 2017 16. najväčším exportérom na svete, zvyšovanie komparatívnej výhody bolo oveľa náročnejšie. Za zvyšovaním vývozu môže stáť úspech španielskych spoločností, zameraných na výrobu a predaj oblečenia pod majiteľom Amancia Ortegu (Zara, Bershka, Pull&Bear a iné). Tieto spoločnosti majú svoju výrobu situovanú práve v Španielsku a aj vďaka ich úspechu sa zvyšuje aj export krajiny ako takej.

3.3.4 Komparatívna výhoda v kategóriách strojárstva a elektroniky

Najväčšiu časť exportu kategórie HS84 v Číne tvoria *stroje na automatické spracovanie údajov a ich jednotky* (HS8471), ide o 42,5 % celosvetového exportu. Pre porovnanie, v poradí druhé USA má približne 7,60% podiel na exporte. A Čína iba v rámci tejto kategórie dosahuje RCA v hodnote 3,3, čiže stredne silnú komparatívnu výhodu.

Graf 9 Vývoj RCA najväčších exportérov HS84

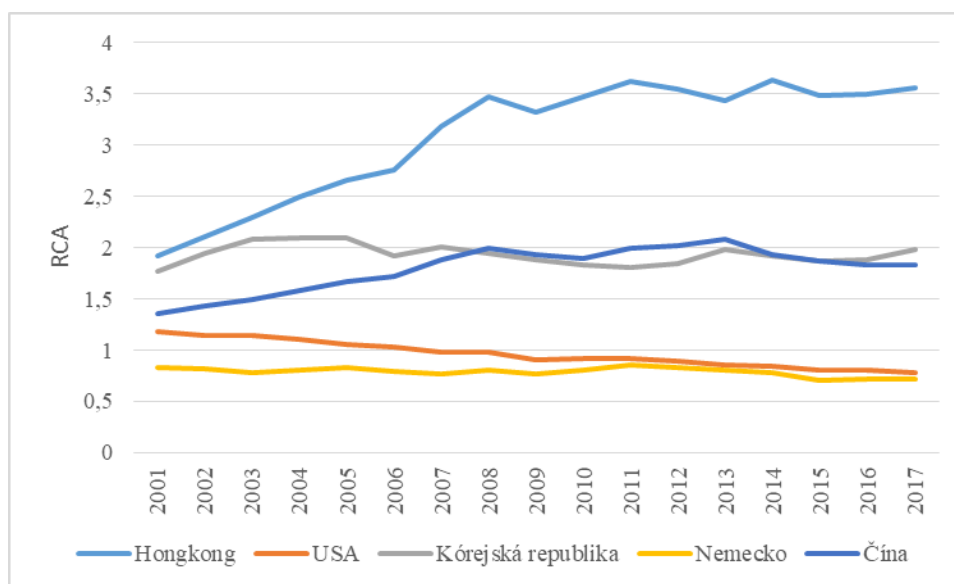

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z www.trademap.org

V roku 2001 v tejto kategórii ČĽR dosahovala RCA 1,63, čiže nárast v hodnote RCA je viac ako dvojnásobný. Rovnako to platí aj pre druhú najexportovanejšiu komoditu v roku 2017 v rámci tejto kategórie (HS8473) – *Časti, súčasti a príslušenstvo*, kde Čína dosahuje rovnako stredne silnú komparatívnu výhodu v hodnote 2,14. Ide o nárast v porovnaní s rokom 2001, kedy dosahovalo RCA hodnotu 1,33. Väčšina čínskych firiem zaoberajúcich sa výrobou strojárenských zariadení dosiahla transformáciu a modernizáciu úpravou štruktúry produktov a inovatívnych technológií. Cieľom „*Vyrobené v Číne 2025*“ je zlepšiť čínsky strojársky priemysel aby bol schopný produkcie tovarov, pomocou vlastných inovácií ako aj práv duševného vlastníctva. Zároveň je potrebné spĺňať potreby krajiny v odvetviach energetiky, dopravy, nových materiálov a poľnohospodárstva. Čínskou najvyššou prioritou je adaptovanie sa na high-tech intenzívnu výrobu tým, že čo najlepšie využije zahraničný kapitál, odborné znalosti manažmentu a pokrokové technológie.

Graf 10 Vývoj RCA najväčších exportérov HS85

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z www.trademap.org

Z grafu môžeme jasne vidieť to, že rozdiel komparatívnych výhod medzi ČĽR a „západnými“ krajinami ako je Nemecko a USA sa zvyšuje. Už v roku 2001 Nemecko nedosahovalo komparatívnu výhodu v exporte, táto komparatívna výhoda aj naďalej klesala. Rovnako môžeme vidieť, že USA až do približne roku 2007 dosahovalo slabú komparatívnu výhodu vo vývoze daných produktov. Čína aj napriek tomu, že je jasne najväčším exportérom, s podielom viac ako 20 %, nedosahuje výraznú komparatívnu výhodu a pohybuje sa na hranici medzi slabou a stredne silnou komparatívnou výhodou.

Tabuľka 3 Vývoj RCA v TOP 5 exportovaných produktov HS85 v Číne

HS	rok 2013	rok 2014	rok 2015	rok 2016	rok 2017
8517	9,5	8,8	6,8	8,2	8,5
8542	5,9	9,1	6,4	8,3	9,8
8528	9,7	7,5	7,2	8,4	8,2
8541	9,4	8,3	6,1	7,6	8,5
8504	8,4	7,6	6,7	7,8	8,2

Vlastné spracovanie na základe údajov z www.trademap.org

Ak sa ale pozrieme na výrobky ako sú mobilné telefóny, elektronické integrované obvody, monitory, diódy a elektrické transformátory tak vidíme, že ČĽR dosahuje oveľa väčšiu komparatívnu výhodu ako v prípade exportu HS85 ako celku. Je to spôsobené tým, že všetky tieto produkty sú využívané na celosvetovej úrovni a vo zvyšujúcom sa objeme.

Čína vďaka lacnejšej pracovnej sile je aj krajinou, ktorá tieto produkty skladá do celkov aj pre americké spoločnosti ako je napríklad Apple. Významným faktorom je výrazný rast čínskych spoločností v oblasti telekomunikácií. Huawei výrazným spôsobom dobieha dvoch najznámejších výrobcov telefónov na svete Apple a Samsung. Vďaka nižším nákladom vedia umiestniť svoje produkty na trh za nižšiu cenu. Ďalšou veľkou spoločnosťou v Číne je BBK Group, ktorá sa v roku 2017 stala najväčším výrobcom telefónov na svete. „Zastrešuje značky ako Oppo, Vivo alebo OnePlus. Všetky tieto značky sa po sčítaní predávali lepšie ako smartfóny od Apple alebo Samsungu“ (Baránek, 2018). Najvyšší rast, čo sa týka predajnosti, zaznamenala ďalšia čínska spoločnosť Xiaomi. Oproti roku 2016 zaznamenala nárast o 56 %. Už v roku 2009 dosiahlo 500 najväčších čínskych spoločností väčší zisk ako americké spoločnosti. Vo výskume a vývoji však zaostávali. To sa však, zdá sa, v posledných rokoch zmenilo. Vo firme Huawei v roku 2017 pracovalo na výskume a vývoji približne 80 000 pracovníkov, čo je 45 % celkovej pracovnej sily firmy. Huawei v roku 2017 investoval do R&D viac ako 13 miliárd dolárov, čo bolo približne 15 % ich príjmov a za posledných 10 rokov investovali do výskumu viac ako 58 mld. USD.

Ďalším faktorom ovplyvňujúcim to, čo skúmali Albaladeja a Lall, ktorí zaznamenali presun exportu low-tech výrobkov ku stredne až high-tech produktom, je fakt, že vzdelanosť obyvateľstva Číny sa zvyšuje. Kým v 1978, kedy sa začali reformy, iba 1,55 % malo záujem o vyššie vzdelanie, v roku 2016 až 42,7 % ľudí sa uchádzalo o štúdium na univerzitách. Za posledných 5 rokov ukončilo štúdium na univerzitách približne 20 miliónov študentov, čím prinieslo talenty do high-tech odvetví a novo vznikajúcich odvetví.

Záver

Hlavným cieľom bakalárskej práce bola identifikácia komparatívnych výhod ČĽR a vysvetlenie zmien, ktoré v rámci vybraných tovarových kategórií nastali. V teoretickej časti sme si vymedzili definíciu komparatívnych výhod a objasnili vývoj čínskej ekonomiky v súvislosti s vládnymi zásahmi.

Nakoľko ČĽR obchoduje s veľkým množstvom tovarov, tak sme sa v práci zamerali na najhlavnejšie kategórie čínskeho obchodu: obchod so železom a oceľou, obchod s textilnými, strojárskymi a elektrotechnickými produktmi.

Zistili sme, že za posledných približne 20 rokov sa najväčší obchodní partneri ČĽR takmer vôbec nezmenili, avšak Čína viac diverzifikovala to, kam svoje tovary vyváža. Z toho dôvodu klesli percentuálne podiely najväčších obchodných partnerov. Európska únia si svoj podiel na čínskom obchode udržala stabilný.

Čo sa týka komoditnej štruktúry ČĽR sa špecializuje na výrobu tovarov s vyššou pridanou hodnotou, z čoho vyplýva, že aj odhalená komparatívna výhoda sa od roku 2001 zvýšila práve v tých odvetviach. Naopak textilný priemysel ustupuje z významných pozícií a Čína každoročne znižuje exportovaný objem, čím sa znižuje aj odhalená komparatívna výhoda. Komodity oceľarskeho priemyslu si udržiujú stabilnú odhalenú komparatívnu výhodu, avšak vidíme potenciál na rast, nakoľko Čína je najväčším producentom produktov z ocele a väčšina z tejto produkcie je spotrebovávaná v Číne. Ak by sa Čína zamerala na export týchto výrobkov, tak by sa jej odhalená komparatívna výhoda pravdepodobne výrazne zvýšila.

Aj keď rast čínskej ekonomiky každým rokom spomaľuje, Čína dosahuje výborné výsledky. Do popredia v predajnosti mobilných telefónov sa dostávajú spoločnosti ako Huawei, Xiaomi, OnePlus a iné. Sú cenovo dostupnejšie ako giganty Samsung a Apple, a tým si získavajú stále viac fanúšikov po celom svete, vrátane EÚ. Huawei zároveň dostáva zákazky po celej EÚ na budovanie 5G sietí, vybavovanie úradov potrebnou technikou. Čínske spoločnosti, čo sa týka telekomunikácií, začínajú dominovať po celom svete. Ak sa ale na to pozrieme z pohľadu EÚ môžeme vidieť, že EÚ sa postupne stáva závislou na čínskej technológii. Je to cenovo výhodné, avšak EÚ musí zabezpečiť ochranu údajov svojich obyvateľov, aby nebolo možné ich sledovať. V súčasnosti sú totiž náznaky, že čínska vláda využíva firmu Huawei na špionáž po celom svete.

Ďalšou hrozbou pre európske spoločnosti je dovoz lacnej čínskej ocele. Je to riziko hlavne pre spoločnosti ako ThyssenKrupp, ArcelorMittal, ale aj pre slovenský závod U. S.

Steel. Vzájomný obchod medzi EÚ a ČLR musí byť založený predovšetkým na rešpekte a dôvere, aby sa mohol naďalej rozvíjať. Do EÚ musia prúdiť vysoko kvalitné výrobky, pretože to je štandard, ktorý je v EÚ daný. Ak sa tak nebude diať, EÚ bude nútená chrániť svojich obyvateľov clami aj za cenu toho, že sa zníži obchod s ČLR. Ak bude medzi EÚ a ČLR existovať dohoda, ktorá bude zabezpečovať bezpečnosť ľudí, nezneužívanie informácií a vysokú kvalitu dovezených komodít, tak vzájomný obchod môže napredovať.

Zoznam použitej literatúry

1. AKAMATSU, Kaname. A Theory of Unbalanced Growth in the World Economy. *Weltwirtschaftliches Archiv*, č. 86 s. 196-215.
2. BALÁŽ, Peter a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava : Sprint dva, 2010. s. 549. ISBN 978-80-8939318-3.
3. BALÁŽ, Peter – SZÖKEOVÁ, Silvia - ZÁBOJNÍK Stanislav. *Čínska ekonomika: nová dimenzia globalizácie svetového hospodárstva: (bude XXI. storočie storočím Číny?)*. Bratislava: Sprint 2, 2012, s. 279. Economics. ISBN 978-80-89393-89-3.
4. BARÁNEK, Dávid. *Svet má nového najväčšieho výrobcu telefónov. A nie je ním Apple ani Samsung* [online]. 2018. [cit. 27-3-2019]. Dostupné na: <https://mobil.sk/clanok/838-svet-ma-noveho-najvacsieho-vyrobcu-telefonov-a-nie-je-nim-apple-ani-samsung>
5. Colný sadzobník na rok 2019. Dostupné na: <https://www.financnasprava.sk/sk/podnikatelia/clo-obchodny-tovar/nomenklatura/colny-sadzobnik>
6. CUI, Chunying – CHEN, Shaoshao. A RCA Analysis of China's Competitive Advantage to Export Textile and Apparel to Australia. *2016 International Conference on Education, Management Science and Economics*. Atlantis Press, 2016, 4. ISSN 2352-5398.
7. ČTK. Američania uvalili ďalšie obrie clo na oceľ z Číny. *HNonline.sk* [online]. 2016. [cit. 27.3.2019]. Dostupné na: <https://finweb.hnonline.sk/financie-a-burzy/669228-americiania-uvalili-dalsie-obrie-clo-na-ocel-z-ciny>
8. ČTK. USA uvalily obří clo na oceľ z Číny, dumpingových cen se bojí i Evropa. *iDNES.cz* [online]. 2016. [cit. 27-3-2019]. Dostupné na: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/usa-zavedly-clo-na-cinskou-ocel.A160518_085003_eko-zahranicni_ozr
9. Dáta Eurostatu. Dostupné na: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Shares_in_the_world_market_for_exports_of_goods,_2016_\(%25_share_of_world_exports\)_YB18.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Shares_in_the_world_market_for_exports_of_goods,_2016_(%25_share_of_world_exports)_YB18.png)
10. Dáta Konferencie OSN o obchode a rozvoji. Dostupné na: https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLanguage=en

11. Dáta Medzinárodného obchodného centra. Dostupné na:
<https://trademap.org/Index.aspx>
12. Dáta Svetovej banky. Dostupné na:
https://data.worldbank.org/share/widget?end=2017&indicators=NY.GDP.MKTP.CD&locations=CN-US&name_desc=false&start=1960
13. DOWLING, Malcolm - CHEANG Chia Tien. Shifting Comparative Advantage in Asia: New Tests of the 'Flying Geese' Model. [online]. In: *Journal of Asian Economics*, 2000, roč. 11 č. 4, s. 443-463. ISSN 10490078. [cit. 30-11-2018]. Dostupné na:
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eoh&an=0589893&scope=site>
14. Európska Komisia. *Communication from the commission to the European parliament, the European council and the council: Towards a robust trade policy for the EU in the interest of jobs and growth.* . [online]. 2016. Dostupné na:
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/october/tradoc_155024.pdf
15. FOJTÍKOVÁ, Lenka. China's trade Competitiveness in the Steel Industry after 15 years of its Membership in the WTO. In: *Economic annals-XXI*. Kiev: Institute of Society Transformation, 2017, roč. 166, č. 7-8, s. 16-19. ISSN 1728-6239.
16. GAULIER, Guillaume - LEMOINE Françoise - ÜNAL-KESENCI Deniz. China's emergence and the reorganisation of trade flows in Asia. *China Economic Review*. 2007, roč. 18 č. 3, s. 209-243. ISSN 1043951X.
17. GAULIER, Guillaume - LEMOINE Françoise - ÜNAL-KESENCI Deniz. (2005), "China's Integration in East Asia: Production Sharing, FDI & High-Tech Trade", In: CEPII, Working Paper, roč. 5 č. 9.
18. GRANČAY, Martin – DUDÁŠ Tomáš - GREŠŠ Martin.. *Teórie medzinárodných hospodárskych vzťahov: vybrané teórie*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2014, 483 s. ISBN 978-80-225-3921-0.
19. HINLOOPEN, Jeroen – MARREWIIJK, Charles van. *On the Empirical Distribution of the Balassa Index*. [online] 2000. s. 50. University of Amsterdam and Delft University of Technology. [cit. 28-11-2018]. Dostupné na:
<http://www2.econ.uu.nl/users/marrewijk/eta/pdf%20files/balassa%20wwa.pdf>
20. *China – Machinery*. 2017. [cit. 27-3-2019]. Dostupné na:
<https://www.export.gov/article?id=China-Machinery>

21. *China FTA Network*. [cit. 27-3-2019]. Dostupné na: <http://fta.mofcom.gov.cn/english/index.shtml>
22. CHOW Peter – KELLMAN, Mitchel. *Trade--the Engine of Growth in East Asia*. Oxford University Press.1993. ISBN 0195078950.
23. KARAALP, Hacer Simay a Nazire Deniz YILMAZ. Comparative Advantage of Textiles and Clothing: Evidence for Bangladesh, China, Germany and Turkey. *Fibres and Textiles in Eastern Europe* [online]. 2013. [cit. 28-11-2018]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/257412559_Comparative_Advantage_of_Textiles_and_Clothing_Evidence_for_Bangladesh_China_Germany_and_Turkey
24. KOJIMA, Kiyoshi. *The „flying geese“ model of Asian economic development: origin, theoretical extensions, and regional polcy implications*. 2000. Dostupné na: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.467.243&rep=rep1&type=pdf>
25. LALL, Sanjaya - ALBALADEJO Manuel. China's Competitive Performance: A Threat to East Asian Manufactured Exports?. [online]. 2004, roč. 32, č. 9, s. 1441-1466. In: *World Development*. [cit. 27-11-2018]. Dostupné na: https://sarpn.org/documents/d0002081/China_competitive_performance_2004.pdf
26. LAURSEN, Keld. Revealed comparative advantage and the alternatives as measures of international specialization. In: *Eurasian Business Review*. [online]. 2015, roč. 5 č. 1, s. 99-115. [cit. 29-11-2018]. Dostupné na: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=e0fe3271-5072-4dc8-88a2-4d5b7991ddb1%40sdc-v-sessmgr03>
27. NAUGHTON, Barry J. *The Chinese Economy: Transitions and Growth*. MIT Press, 2007. ISBN 978-0-262-64064-0.
28. OBADI, Saleh Mothana. Odhalené komparatívne výhody Jemenu voči EÚ a USA. Bratislava. 2012, č. 35, s 49. In: *Working papers: Ekonomický ústav SAV*. ISSN 1337-5598
29. OBADI, Saleh Mothana. Revealed comparative advantage and competitiveness in the EU-28 and the USA. In: *Ekonomické rozhl'ady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2016, roč. 45 č. 2, s. 243-259. ISSN 0323-262X.

30. RANA, Pradumna B. Shifting comparative advantage among asian and pacific countries. In: *International Trade Journal* . 1990, roč. 4. čís. 3, s. 243-258. ISSN 08853908.
31. RUMBAUGH Thomas – BLANCHER Nicolas, China: International Trade and WTO Accession. [online] 2004. [cit. 27-11-2018]. Dostupné na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp0436.pdf>
32. SAVSIN, Selen. China's integration in foreign trade: revealed comparative advantage analysis for Sweden in relation with China. [online]. Örebro University, Sweden. 2011. [cit. 27-11-2018] Dostupné na: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:447884/FULLTEXT01.pdf>
33. SUN, Wenyu. China's higher education enrollment rate reaches 42.7 per cent in 2016. *People's Daily Online* [online]. 2017. [cit. 27-3-2019]. Dostupné na: <http://en.people.cn/n3/2017/0711/c90000-9240278.html>
34. SZALAI, Pavol. Čínsky Nový rok v Európe: Boj s dotovanou oceľou pokračuje. *Euractiv* [online]. 2018. [cit. 27-3-2019]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/energetika/linksdossier/cinsky-novy-rok-v-europe-boj-s-dotovanou-ocelou-pokracuje/>
35. TASR. Čína vyprodukuje rekordné množstvo ocele. *SME* [online]. 2018. [cit. 27-3-2019]. Dostupné na: <https://ekonomika.sme.sk/c/22005321/cina-vyprodukuje-rekordne-mnozstvo-ocel.html>
36. TASR. Zavedenie amerického cla na oceľ a hliník môže vyvolať rovnakú reakciu *SME* [online]. 2018. [cit. 27-3-2019]. Dostupné na: <https://ekonomika.sme.sk/c/20775697/zavedenie-americkeho-cla-na-ocel-a-hlinik-moze-vyvolat-rovnaku-reakciu.html>
37. ÜNAL-KESENCI, Deniz - LEMOINE Françoise. China in the International Segmentation of Production process. [online]. 2002, roč. 2, č. 2, s. 1-59. In: *CEPII research center, Working Papers*. [cit. 27-11-2018]. Dostupné na: http://www.cepii.fr/PDF_PUB/wp/2002/wp2002-02.pdf
38. *USA vyzývajú spojencov na bojkot značky Huawei. Boja sa komunistickej špionáže* [online]. 2018. [cit. 27-3-2019]. Dostupné na: <https://hnonline.sk/svet/1848056-usa-vyzyvaju-spojencov-na-bojkot-znacky-huawei-boja-sa-komunistickej-spionaze>
39. WANG, Pei-Zhi – CHU, Ling-Xi – ZHAO, Yu-Xin. Trade Complementarity and Competitive Analysis between China and Countries under „the Belt and Road“

- Initiative [online]. 2018. [cit. 27-11-2018]. Dostupné na: <https://doi.org/10.2991/icmesd-18.2018.63>
40. WEN DONGWEI. Value-Added Trade and Evolution of China's Comparative Advantages. *China Economist*. 2018, roč. 13 č. 2, s. 40-53. ISSN 16738837.
41. XINHUA. 43 percent of China's high school graduates admitted to colleges. *China Daily* [online]. 2017. [cit. 27-3-2019]. Dostupné na: http://www.chinadaily.com.cn/china/2017-10/17/content_33370581.htm
42. YANG, Dennis Tao – CHEN, Vivian Weijia – MONARCH, Ryan. Rising wages: Has China lost its global labor advantage [online] In: *Pacific Economic Review* roč. 15 č. 4. 2010. [cit. 15-1-2019]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0106.2009.00465.x>
43. YUE, Changjun. Comparative Advantage, Exchange Rate and Exports in China. paper prepared for the international conference on Chinese economy, CERDI, France. 2001.